

Vlaams
Parlement

vergadering **C134**
zittingsjaar 2014-2015

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 24 februari 2015

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Karin Brouwers aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het verdwijnen van de tijdschriften M&L en Relicta – 789 (2014-2015)	3
VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over ad-hocbescherming van gebouwen – 1010 (2014-2015)	6
VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toename van de wachtlijsten voor restauraties van onroerend erfgoed – 1085 (2014-2015)	12
Bijlage	15
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over economische relaties van Vlaanderen met bezette Palestijnse gebieden – 1011 (2014-2015)	17
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over bepaalde aspecten van de humanitaire crisis in Oekraïne – 1062 (2014-2015)	22
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het gebruik van de naam Wallonie-Bruxelles in diplomatieke contacten – 1134 (2014-2015)	25
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekomst van de samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland in het kader van het Cultureel Verdrag – 1118 (2014-2015)	29
VRAAG OM UITLEG van Chris Janssens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de mogelijke gevolgen van het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) voor het taalgebruik in economische relaties in Vlaanderen – 1154 (2014-2015)	34
VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de politieke crisis in Mozambique – 1155 (2014-2015)	37

VRAAG OM UITLEG van Karin Brouwers aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het verdwijnen van de tijdschriften M&L en Relicta – 789 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Mevrouw Karin Brouwers (CD&V): M&L is een tweemaandelijks tijdschrift waarin overheden en externe specialisten informeren over de wereld van monumenten, landschappen, archeologie en erfgoedzorg in Vlaanderen. Relicta is het tijdschrift voor wetenschappelijk onderzoek op het vlak van archeologie, bouwkundig erfgoed en landschap.

Tijdens de begrotingsbespreking uitte ik al mijn ongerustheid over de afschaffing van beide tijdschriften en vooral die van M&L. Als antwoord op mijn betoog antwoordde u, minister-president – en ik citeer uit het verslag: “De afschaffing van de tijdschriften is inderdaad niet opgenomen in de begroting of de beleidsnota. Het is een beslissing van het directiecomité van het agentschap. De minister-president was er zelf door verrast. De administrateur-generaal heeft verklaard dat de afschaffing niet ingaat vanaf 2016,” – en dat is wellicht een fout in het verslag, ik vermoed dat het 2015 moet zijn – “de publicaties blijven vooralsnog wat ze zijn. De kostprijs van ongeveer 400.000 euro voor een zeer beperkte oplage van wetenschappelijke publicaties – 2000 exemplaren voor M&L waarvan 1300 betalende” – abonnees dus – “en maar 41 afnemers voor Relicta – bestaat uit 96.000 euro plus de kosten voor 6 vte. De opbrengst van de advertenties bedraagt 13.000 euro. Het is volgens de minister-president dan ook een goede zaak om te kijken of het vooropgestelde doel niet op een efficiëntere manier kan worden bereikt. De administrateur-generaal meent dat er – gelet op de talrijke wetenschappers en professoren die gratis meewerken – een oplossing kan worden gevonden in samenwerking met de universiteiten. Men is daarmee in dialoog om te kijken of het doel op een andere en goedkopere manier kan worden gerealiseerd. Er zal ook met de restaurateurs worden gesproken. Is het overigens een kerntaak van de overheid om wetenschappelijke publicaties te verzorgen? De minister-president kent de exacte cijfers van Openbaar Kunstbezit Vlaanderen niet.” – Dat was een antwoord op een vraag van de heer Caron. – “Dat behoort tot de bevoegdheid van minister Gatz. Hij meent wel te weten dat er daar een externe uitgever is die met een subsidie werkt.” – Dus met een ander systeem – “Met het agentschap is afgesproken om in de loop van 2015 een alternatief uit te werken.”

De tijdschriften zijn zeer verschillend, vandaar dat ik via een schriftelijke vraag, ingediend op 26 november 2014, om extra en opgesplitst cijfermateriaal heb gevraagd. Uit deze cijfers bleek duidelijk dat het tijdschrift M&L dubbel zoveel inkomsten genereert als uitgaven. Voor 2013 bedroegen de kosten ongeveer 30.000 euro, maar er kwam 67.000 euro binnen, advertenties inbegrepen weliswaar. Relicta daarentegen is wel een grote kostenpost.

Daarnaast bleek dat de inkomsten van M&L jarenlang werden gebruikt om Relicta mee te financieren. Het aantal personeelsleden is voor M&L een tweetal, merkkelijk lager dan de vier voor Relicta. Het zou dan ook bijzonder jammer zijn als beide tijdschriften op dezelfde wijze zouden worden behandeld en tegelijk zouden moeten verdwijnen.

Minister-president, moet er in het kader van de besparingsoperatie enerzijds en een kerntakendebat anderzijds geen duidelijker onderscheid worden gemaakt

tussen beide tijdschriften, gezien het verschil in de opzet, kost, inkomsten enzovoort? Hoever staat het agentschap met de aangekondigde hertekening van communicatie- en publicatiebeleid? Als het publiceren van M&L geen overheidstaak meer zou zijn, zouden de middelen van het M&L-fonds dan kunnen worden overgedragen aan derden zodat de traditie van M&L kan worden voortgezet?

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Mevrouw Manuela Van Werde (N-VA): Men kan zich inderdaad afvragen in hoeverre het noodzakelijk is dat de overheid eigen wetenschappelijke tijdschriften uitgeeft. De overheid moet zich in eerste instantie concentreren op haar kerntaken en communiceren over het beleid. Daarnaast kan ze via ondersteuning en subsidies projecten uit het middenveld of de onderwijswereld stimuleren. Dat kan ook het draagvlak voor Onroerend Erfgoed verhogen.

Tijdens de besprekingen van de beleidsnota hebt u, minister-president, aangegeven dat de leidend ambtenaar van het Agentschap Onroerend Erfgoed zal nagaan in hoeverre in de toekomst kan worden samengewerkt met universiteiten om een alternatief tijdschrift te publiceren, dat vrij toegankelijk is.

Heeft uw administratie intussen overleg gepleegd met het wetenschappelijk middenveld of de onderwijswereld? Hebt u alternatieven nagegaan? Op 19 januari 2015 werd een vernieuwde samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen het Agentschap Onroerend Erfgoed en de KU Leuven. Werd hier ook iets opgenomen met betrekking tot een tijdschrift?

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): Ik sluit me aan bij de goede vraag van mevrouw Brouwers, die intelligent is opgesteld. Als het zo is, zeg ik het graag hardop.

Ik deel in elk geval haar bekommernis omtrent het ontsluiten en toegankelijk maken van wetenschappelijke bevindingen inzake onroerend erfgoed. Ik heb er geen enkele moeite mee dat er met de academische wereld contact wordt gezocht, integendeel, om een en ander aan haar over te dragen.

Ik wil wel relativeren: op andere terreinen heeft de Vlaamse overheid wel eigen wetenschappelijke publicaties. Het is een discussie over het geslacht der engelen. Het Landbouwrapport (LARA) verschijnt elk jaar, het is een wetenschappelijke studie van de actuele toestand van de landbouw. Je hebt het Visserijrapport (VIRA) en de Vlaamse Regionale Indicatoren (VRIND). Ook op het vlak van roerend en cultureel erfgoed zijn er voorbeelden. Het is geen punt van mijn geloof dat de overheid het zelf zou doen.

Mevrouw Brouwers geeft zelf al aan dat er een belangrijk onderscheid is tussen M&L, dat eerder populariserend is, en Relicta, dat veeleer echt een wetenschappelijk vakblad is. Er is een nuanceverschil. Ik zou het fijn vinden, minister-president, als de overheid toch minstens één publicatie zou hebben die haar stempel draagt en mee het beleid dat u voert en de visie die in het beleid aanwezig is, etaleert.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Ik ben zeer geëmotioneerd door het feit dat er 41 afnemers zijn. Misschien kan men die lijst eens publiceren.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Brouwers, de essentie van de zaak is niet de kostprijs. Die is veel groter dan wat in het antwoord op de schriftelijke vraag staat, zoals ik heb meegedeeld bij de bespreking. Het is niet

altijd perfect in te schatten dag per dag, er werken ook mensen aan wetenschappelijke artikels en dat kun je niet altijd in een strak tijdschema gieten, maar gemiddeld zijn er volgens de administrateur-generaal zes vte betrokken bij de uitgave van die beide tijdschriften. Die moet je er nog bovenop tellen, plus een aantal vaste kosten. U weet dat we, als we de kostprijs van medewerkers berekenen, er een paar tienduizenden euro's per jaar moeten bijdoen voor infrastructuur, verwarming, logistiek enzovoort. Dat zit hier niet in. Tot uw oefening kom je als je de naakte cijfers bekijkt.

De vraag is: wat is een kerntaak van de overheid? Mijnheer Caron, u zegt dat er andere overheidsinstanties zijn die publicaties hebben. Dat is evident. Als VRIND niet zou publiceren, mogen we VRIND opdoeken. VRIND is de studiedienst van de Vlaamse overheid en bezorgt daarover rapporten. Ik denk aan de projecties van de bevolking, die recent zijn verschenen. Dat is een nuttig werkinstrument. Die studies laten toe om beleid te voeren. Het is evident dat we een eigen studiedienst hebben. Ze maken conjunctuurvooruitzichten enzovoort. Een moderne overheid moet dat hebben. Andere diensten maken uiteraard ook jaarrapporten. Ook als beide tijdschriften zouden verdwijnen – maar het gesprek daarover loopt en we kijken welke formules eventueel mogelijk zijn –, zal Onroerend Erfgoed nog publicaties verzorgen en communiceren over het beleid.

Moeten we het als een kerntaak beschouwen dat de overheid die tijdschriften uitgeeft? U hebt gelijk, mijnheer Caron: M&L is meer populariserend, het andere is zeer wetenschappelijk. Mijnheer De Croo, het is zeer moeilijk om te zeggen naar wie die veertig verkochte exemplaren gaan. Dat zijn geen abonnees. Voor M&L zijn er maar 1328 betalende abonnees. Het is een oplage van 2500. Amper 1328 mensen betalen ervoor. Als het eerder populariserend is, mijnheer Caron, kunnen we ook zeggen dat het populus er maar in heel kleine mate door wordt bereikt. Misschien is het wel interessant om een oefening te doen in samenwerking met universiteiten of privé-uitgeverijen. Maar ik wil erop wijzen dat Openbaar Kunstbezit ook niet met een groot aantal afnemers zit. Dat is een vzw die een subsidie krijgt, een veel kleinere subsidie dan wat wij eraan besteden bij Onroerend Erfgoed. Maar ook dat aantal afnemers en of geïnteresseerden daalt. Dat weet u beter dan ik, mijnheer Caron.

Het is inderdaad een tikfout, mevrouw Brouwers, dat er in 2015 niets gebeurt. Er wordt gewerkt aan een dialoog om te kijken naar mogelijke oplossingen. De resultaten worden verwacht tegen het midden van het jaar. Het agentschap heeft daarvoor de ondersteuning gevraagd van Flanders DC, dat een methodiek heeft aangeleverd en een aantal rondetafels zal modereren. Dat zijn werksessies, onder andere met de universiteit en de betrokken sectoren. Ik verneem dat ook deze commissie zal worden uitgenodigd, een selectie toch, want er is telkens ruimte voor zes mensen. Dat kunt u uitmaken binnen de commissie, voorzitter. Het zal plaatshebben op 29 april 2015 van 9 tot 13 uur in het Vlaams Administratief Centrum (VAC) in Leuven. Dat zou een thuismatch voor u zijn, mevrouw Brouwers. Het zijn zaken die ik ter plekke verneem. Er zullen vakexperten, academici, lokale besturen, burgers en parlementsleden zijn. Dat zal bijdragen aan het zoeken naar een definitieve oplossing.

Voor het uitgeven van een tijdschrift, als er tenminste een publiek voor is, zullen er formules moeten worden gevonden die daaraan een dynamiek geven en zorgen voor een groter bereik. Je kunt nog zo hardnekkig voorstander zijn van dit soort publicatie, en dat zijn we allebei, maar het is allemaal niet zo evident. Er is ook een privépublicatie Het Monument. Ik had de grote eer om op de cover van het eerste nummer te mogen staan, maar het is intussen ter ziele gegaan.

Tot slot, collega Brouwers, het antwoord op uw derde vraag is negatief. Het fonds is een begrotingsfonds met variabele kredieten. Die middelen kunnen niet op een

andere manier worden gehaald. In zo een fonds mag je alleen als uitgaven boeken wat je hebt als inkomsten in de loop van dit jaar. Als dit niet gebeurt, gaat men ESR-matig in het rood en moeten andere compensaties worden gezocht. Dat is typisch aan deze begrotingsfondsen. U kent de techniek. Men kan niet vrij over de inkomsten beschikken en ze voor andere doeleinden aanwenden. De regel is dat inkomsten en uitgaven in evenwicht moeten zijn. Men mag alleszins niet meer uitgaven hebben dan inkomsten om te vermijden dat men ESR-matig in de problemen komt.

Collega Van Werde, de overeenkomst met de KU Leuven slaat niet daarop. Er werd een raamovereenkomst gesloten tussen de KU Leuven en het agentschap. De KU Leuven wordt betrokken bij de rondetafelgesprekken.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Mevrouw Karin Brouwers (CD&V): Ik ben het gedeeltelijk eens met collega Van Werde als ze zegt dat het misschien geen kerntaak is voor de overheid om een echt wetenschappelijk tijdschrift uit te geven. Relicta is met 41 afnemers zo een echt wetenschappelijk tijdschrift. We moeten ons hiervan bewust zijn en er heel grondig over nadenken. Mijn vraag ging voornamelijk over M&L met zogezegd 'maar' 1328 abonnees. Dat is toch niet slecht voor een meer gespecialiseerd, zij het vulgariserend tijdschrift dat toch al dertig jaar bestaat. Kunnen we niet verder bouwen op wat al bestaat?

Ik wil gerust afwachten en kijken wat de commissie in april zal voorstellen. We moeten daarnaar luisteren en als we als parlementslid aan de vergaderingen kunnen deelnemen, des te beter. Ik ga graag op de uitnodiging in. Stel dat M&L definitief verdwijnt, dan zou ik toch de optie willen openlaten om, zoals voor het openbaar kunstbezit, met een vzw en een subsidie te werken. Het is ondertussen het enige min of meer bekende populariserend werk dat daaromtrent in Vlaanderen bestaat. Dat gewoon weggooiden, zouden we jammer vinden. Nu moeten we afwachten wat de commissie binnenkort zal voorstellen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: We moeten inderdaad afwachten. Er is een dialoog en we kunnen erbij betrokken worden. Ik moet me corrigeren betreffende OKV: daar is de totale oplage 44.000 exemplaren. Het is ook dalend, maar toch nog een behoorlijk aantal. M&L gaat echter van iets meer dan 6000 abonnees naar 1328. Dat kan geen succesverhaal worden genoemd. Misschien zijn er diverse formules mogelijk. Het terrein ligt open om te zien wat mogelijk is. Als je ziet dat een vzw met een beperktere overheidstoelage toch een bereik heeft van 44.000 mensen, dan moeten we nadenken over de beste formule of hier ook een bereik kan zijn, zodat we de populariteit van een meer populariserend tijdschrift kunnen uitbreiden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over ad-hocbescherming van gebouwen – 1010 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): Minister-president, in uw beleidsnota houdt u de mogelijkheden open om snel te kunnen beslissen over de bescherming van een

bedreigd waardevol gebouw. Ik citeer: "Naast de thematische of gebiedsgerichte aanpak voorzie ik tijd voor het beschermen van items als gevolg van ad-hocvragen. Daarbij zal ik enkel beschermen wat uitzonderlijke erfgoedwaarde bezit en bedreigd is, wat past binnen een thema dat op de agenda staat of waar een bescherming versterkend kan werken binnen een planningsinstrument beschermen."

Dat is een heel goeie zaak, want we weten allemaal dat een nog niet beschermd gebouw snel onherstelbaar verminkt kan worden of zelfs tegen de vlakte kan gaan. Wanneer het goed op de inventaris staat, is er bij het verlenen van een bouwvergunning wel een erfgoedadvies nodig, maar dat is niet bindend. Enkel een bescherming biedt zekerheid over het behoud van het erfgoed, maar dan moet er dikwijls snel gehandeld worden. Niet zelden wordt de erfgoedwaarde van een gebouw pas erkend wanneer het met sloop bedreigd is. Ik kan het voorbeeld geven uit mijn eigen stad van de voorbije dagen, waar er ook weer rond een bepaald gebouw veel commotie is. Niet zelden komt dan pas naar boven dat het betrokken gebouw niet is beschermd, hoe evident het ook leek dat het wel die beschermde status had.

Nu is de vraag hoe snel en hoe lang u kunt optreden tegen de geplande verbouwing of sloop van dergelijke waardevolle gebouwen. Hoe snel kan zo een ad-hocbescherming er komen? Tot op welk punt binnen de stedenbouwkundige vergunningsprocedure kunt u iets ondernemen?

Bij wijze van voorbeeld wil ik verwijzen naar enkele panden in de Lange Nieuwstraat in Antwerpen. De panden komen voor op de inventaris, maar zijn in tegenstelling tot het Hotel du Bois, waarmee ze één geheel vormen, niet beschermd. Nu heeft een bouwpromotor grootse plannen met dat bouwblok en werd door verontruste buurtbewoners nog snel een degelijke beschermingsaanvraag ingediend. De KCML behandelde deze aanvraag op haar zitting van 4 september en meent dat de aanvraag bijzonder goed gedocumenteerd en onderbouwd is.

Ze besluit: "De vergadering komt tot het standpunt dat het als niet meer dan terecht kan worden beschouwd dat het bouwblok, met de beide vleugels en de open binnenplaatsen, rond het beschermd Hotel du Bois, in aanmerking komt voor een bescherming als monument."

Ook het agentschap Onroerend Erfgoed, de administratie, kreeg de beschermingsaanvraag binnen, maar kon die wellicht niet meer verwerkt krijgen in het advies dat werd verstrekt aan de stad Antwerpen. Het beschikende gedeelte van dat advies is negatief van teneur, maar krijgt vreemd genoeg toch een voorwaardelijk gunstige eindbeoordeling, ook al omdat een grondige analyse van die erfgoedwaarde van de betrokken panden op dat moment ontbrak. Een zekere tijdsdruk maakte het eigenlijk onmogelijk om de zaak grondiger te bestuderen. Ironisch genoeg werd die wetenschappelijke analyse net op dat moment afgerond in de beschermingsaanvraag zelf.

Op 24 oktober verstrekke het Antwerpse stadsbestuur een bouwvergunning, maar die is ondertussen geschorst omdat een beroepsprocedure werd opgestart. Ik geef dit voorbeeld om te schetsen dat alles heel plots en heel snel kan of moet gaan. In veel gevallen zal de termijn van dertig dagen waarbinnen de diensten van Onroerend Erfgoed advies moeten geven over een vergunningsaanvraag, wellicht volstaan, maar soms zal die termijn ook wel eens te kort blijken, zeker bij complexe gebouwen of grote panden. Ironisch genoeg zal het wellicht zo zijn dat de druk waarschijnlijk het grootst is in die gevallen waar ook de erfgoedwaarde het grootst is. De tijdsdruk staat daar in negatief verband met de erfgoedwaarde.

Minister-president, het kan dus nuttig zijn om pogingen om tot een ad-hocbescherming te komen, niet defaitistisch te staken als het openbaar onderzoek of

de adviesronde eenmaal is afrond. Nochtans heb ik de indruk dat er zeker in het Antwerpse geval wel zo wordt gereageerd, dat men ervan uitgaat dat het kalf verdronken is, terwijl er in de feiten niets meer is dan een geschorste stedenbouwkundige vergunning. De beschermingsaanvraag ligt stof te vergaren tot ze achterhaald zal blijken, en dat terwijl er ook een beroepsprocedure met betrekking tot de vergunningsaanvraag zelf loopt. Een en ander vergaart dus stof.

Minister, president, in welke mate ziet u juridische bezwaren tegen het parallel lopen van een aanvraag tot een stedenbouwkundige vergunning, of beroepsprocedures daartegen, en beschermingsaanvragen? Beschouwt u het verstrekken van een stedenbouwkundige vergunning in eerste aanleg de facto als een 'point of no return' binnen een beschermingsprocedure? Zo ja, put u dan niet onvoldoende de mogelijkheden van hoger beroep uit ter vrijwaring van het verdwijnen van die panden? Erkent u dat de termijn van dertig dagen die Onroerend Erfgoed krijgt om het advies te formuleren bij een aanvraag tot vergunning, soms te kort is om tot een gedegen advies te komen? Kreeg u al dergelijke signalen? Acht u het wenselijk dat in bepaalde gevallen diepgaander onderzoek wordt gevoerd naar de erfgoedwaarde van een pand, ook na de adviesperiode? Vormen de eventuele nieuwe elementen die bij dit onderzoek naar boven komen voor u voldoende redenen om tegen de verstrekte vergunningen in beroep te gaan? Werd een dergelijke mogelijkheid reeds benut, en had een dergelijke manier van werken de sloop of de verminking van waardevolle panden kunnen beletten? Aangezien de beroepsinstantie opnieuw advies kan vragen aan Onroerend erfgoed, zou een tussentijdse ad-hocbescherming dan betekenen dat het nieuwe advies van Onroerend Erfgoed bindend wordt? Zo ja, werd een dergelijke mogelijkheid reeds benut, en had een dergelijke manier van werken de sloop of de verminking van waardevolle panden kunnen beletten?

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Mevrouw Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, minister-president, geachte leden, ik vind het een beetje moeilijk om, zoals collega Caron hier, concrete dossiers te analyseren. Het is inderdaad nodig om de bestaande inventarissen te actualiseren en, als er hiaten zijn, die zo snel mogelijk weg te werken. Het vernieuwde Onroerenderfgoeddecreet legt hiervoor de methodiek vast. Ik stel echter vast dat bepaalde sectoren nu al oproepen tot het massaal indienen van bezwaren tegen deze inventarissen. Dat vind ik jammer, een beetje voorbarig ook. Dat toont aan dat er nog wat werk aan de winkel is om het draagvlak voor onroerend erfgoed te vergroten. Minister-president, ook dat is een kernpunt van uw beleid.

Concreet heb ik de volgende vraag. Wat is de stand van zaken met betrekking tot het vastleggen van de criteria en de methodologie van de diverse inventarissen, in het bijzonder dan de landschapsatlas en de inventaris van het bouwkundig erfgoed?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, collega's, ik ga al onmiddellijk zeggen dat ik voor de methodologievraag straks het woord zal geven aan de administrateur-generaal, aangezien dat toch een heel technische vraag is, die ik hier zelf niet perfect kan beantwoorden.

Mijnheer Caron, u bent ook ingegaan op het heel concrete geval van de Handelsbeurs in Antwerpen. Daar is de Handelsbeurs zelf inderdaad beschermd. Het Hotel du Bois is zelf ook beschermd. De bijkomende gebouwen, het schippers- en graanhuis, zijn niet beschermd. Die zijn destijds niet meegenomen in de bescherming. Het zijn ook latere gebouwen, uit het einde van de 19e en het

begin van de 20e eeuw. In het project dat nu is ingediend, blijven die volumes ook staan. De gebouwen op zich en de bedaking zullen dus – als ik het goed begrijp – ook behouden blijven.

U weet dat dit een zeer moeilijke kwestie is. Dat gebouw stond meer dan tien jaar leeg. Het stond te verkrotten. Uiteindelijk is er iemand gevonden die de zone wil activeren, wil ontwikkelen, met enorm veel inspanningen, enorm veel investeringen. Die eigenaar, die ontwikkelaar heeft nu vaststaande gegevens: de Handelsbeurs is beschermd, Hotel du Bois is beschermd, de andere zijn niet beschermd. Aan het interieur van de twee andere gebouwen kan hij met respect voor het volume een nieuwe invulling geven. Daar nu tussen komen met een bescherming, bijkomend, van die gebouwen die zijn opgenomen in het project, dat is heel het project doorkruisen, dat met veel moeite tot stand is gekomen.

Het is dus zo – en daarmee antwoord ik op uw eerste vraag – dat ik omwille van de rechtszekerheid van de aanvrager van de stedenbouwkundige vergunning, er in het algemeen voor kies om een lopend vergunningsproces niet te doorkruisen met een voorlopige bescherming. Heel vaak word ik ermee geconfronteerd dat mensen een aankoop doen, dat die een stedenbouwkundig attest vragen, dat die een architect aanstellen, dat die investeringen zoeken en dat dan op het laatste moment een vraag komt om dat dan nu te beschermen, waardoor heel die aankoop, heel dat budget in duigen valt.

Eigenlijk geeft de overheid hiermee een vorm van rechtszekerheid. Destijds werd een keuze gemaakt waarbij twee gebouwen beschermd werden en twee andere niet. Als er plots na meer dan tien jaar verkommering en verloedering iemand wil investeren, kunnen we het die persoon moeilijk maken en nog rap overgaan tot bescherming. Dat is delicaat.

Er blijven natuurlijk wel bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld als een pand van uitzonderlijke waarde is. Als er morgen een slopingsaanvraag binnenkomt voor de Antwerpse opera, dan zullen we het gebouw voorlopig beschermen. Ik heb vastgesteld dat de opera nog niet beschermd is. Het agentschap is bezig met de procedure. Maar in zo'n geval gaan we die opera natuurlijk niet laten slopen. Dat zijn de afwegingen die we moeten maken.

In het nieuwe decreet hebben we opgenomen, u weet dat, dat kan worden afgezien van de adviesprocedure om uiterst snel te kunnen werken wanneer erfgoed met een enorme waarde plots door sloop of op een andere manier bedreigd wordt. Dat is meteen een gedeeltelijk antwoord op uw tweede vraag. Als er voorlopig beschermd is en er wordt een vergunning verleend die daarmee in strijd is, dan gaan we niet aarzelen, dan gaat het agentschap beroep aantekenen. Als dat niet zo is en de erfgoedwaarde wordt in stand gehouden met de werken, dan kan er nog beschermd worden. Als de erfgoedwaarde uitzonderlijk hoog is en door de vergunning grotendeels verloren zou gaan, dan kan alsnog voorlopig beschermd worden.

In de regel doorkruisen we de vergunningsprocedures niet door een procedure te starten vlak voor de vergunning wordt verleend. De termijn van dertig dagen is in de codex opgenomen om ervoor te zorgen dat de doorlooptijd van de vergunningen sneller is. Het agentschap zegt ook daar geen problemen mee te hebben. In een aantal dossiers wordt er voor de periode van dertig dagen verstreken is, wel overleg gepleegd zodat de termijn de facto soms ruimer is.

Diepgaand onderzoek levert altijd een beter kader op om aanvragen – zowel voor bescherming als voor een stedenbouwkundige vergunning – af te toetsen en tot een meer gefundeerde beslissing te komen. In die gevallen waar erfgoed door een verleende vergunning vernield of onherstelbaar aangetast wordt, biedt diepgaander onderzoek het voordeel dat het goed wetenschappelijk gedocumenteerd

is, meer bepaald dat – verloren – erfgoedwaarden in kaart gebracht zijn voor verder of vergelijkend onderzoek. Dat onderzoek dient dan wel als voorwaarde opgenomen te worden door de vergunningverlener zodat de bouwheer weet dat dit moet gebeuren voor de eventuele sloop- of verbouwingswerken.

Nieuwe elementen kunnen een ander licht werpen op de waardering van erfgoed en kunnen dus ook een aanleiding zijn om tegen een afgeleverde vergunning in beroep te gaan. Echter, na een uitgebracht advies of een verleende vergunning wordt doorgaans geen verder onderzoek meer gevoerd.

Indien er intussen een voorlopige bescherming zou zijn, dan dient het agentschap in zijn advies te onderzoeken of de aanvraag in strijd is met de direct werkende normen van de bescherming, wat bij sloopaanvraag het geval is vanwege de passieve instandhoudingsplicht. De vergunningverlener dient deze dan mee te nemen in de beslissing. Dat is gebeurd voor de vakwerkwoning aan het Wendelenplein in Herk-de-Stad: de voorlopige bescherming is definitief geworden en heeft de sloop van het pand verhinderd.

Mevrouw Van Werde, u leest in de beleidsnota voor de inventarissen dat we ons concentreren op delen van Gent, Antwerpen en Vlaams-Brabant. Betreffende de methodologie die gehanteerd wordt, over naar de administrateur-generaal.

Mevrouw Sonja Vanblaere, administrateur-generaal Onroerend Erfgoed: De criteria liggen vast in het regeringsbesluit. De Vlaamse Regering heeft de criteria voor opname in de inventaris vastgelegd. Het zijn zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit, ensemble- en contextwaarde. De methodologie zal door de minister-president de eerste keer worden bepaald als hij de vaststelling van de inventaris doet. Vaststelling nieuwe stijl met het nieuwe decreet betekent ook vaststelling van de methodologie. Volgens de afspraken met de minister zou dat gebeuren in 2016.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): Ik dank u voor uw antwoord, minister-president.

Het gaat in het algemeen altijd over afwegingen. Bij normaal toegekende vergunningen gaat u niet meer interfereren, behalve als ... Dat is altijd een discussie, een moeilijke afweging. Ik weet dat wel. De vraag is: is het de moeite waard of niet?

De burger, de klant, verdient rechtszekerheid. Ik beseft dat het lastig is als de overheid interfereert, bijvoorbeeld tijdens de aankoopprocedure. Als er een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning op tafel ligt, en er komen elementen bij, is dat lastig voor die burger. Ik wil de afweging op zich respecteren. Het is wat het is.

In het dossier waar ik concreet naar heb verwezen, dateert het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) van vóór de toekenning van de vergunning door de stad Antwerpen. Er was dus wel gelegenheid om de bescherming uit te spreken. Zo heb ik het toch begrepen. Ik zal niet te ver gaan in dit concrete dossier, maar ik betreurt dat er na het advies van de KCML geen actie ondernomen is om daar een vervolg aan te geven. Dat is jammer. Ik weet wel dat er gesprekken liepen, dat er vooronderzoek is geweest, dat er contacten waren, zo gaat dat bij grote infrastructuurwerken. Ik ben niet naïef. Ik kan dat alleen maar betreuren.

Ik hoop dat u in de toekomst wel gaat optreden als er zeer waardevolle panden in een noodsituatie terechtkomen zodat het erfgoed zijn waarde kan behouden en niet afgebroken wordt als het niet moet.

Ik wil u niet te veel bekritisieren. Ik weet dat u intrinsiek een grote voorliefde hebt voor het onroerend erfgoed, maar het is natuurlijk een kwestie van aanpak. Hoe hard zet u uw tanden erin? Hoe aanklampend is het beleid? Of hoe permissief is het? Het is een discussie over een halfvol of een halfleeg glas. Het zit in die sfeer.

Ik zal u op tijd en stond opjagen, minister-president, om de erfgoedwaarden in Vlaanderen die worden bedreigd, niet te laten teloorgaan.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Caron, ik moet niet aanklampen natuurlijk. U mag mij aanklampen, maar ik moet beslissen. Ik moet zorgen voor een stabiel kader.

De Handelsbeurs heeft meer dan tien jaar leeggestaan. Er trad verloedering en verkrotting op. Het gebouw werd vervolgens beschermd. Hotel du Bois kende hetzelfde verloop. Die twee andere panden werden niet beschermd. Op een veel latere datum kwam er een finale oplossing, waar de overheid aan meewerkt via het rollend fonds Erfgoedkluis. Eindelijk vinden we een privépersoon die daarin wil investeren. We zetten een project op met de Erfgoedkluis.

Van de twee panden moeten de buitenmuren blijven staan en het dak behouden worden, maar het interieur is van veel minder grote waarde. Dat zijn de afwegingen. Dat is de verantwoordelijkheid die ik moet nemen. Nu aan die investeerder, na alle akkoorden die we gesloten hebben, gaan vertellen dat we ons vergist hebben, dat we het toch helemaal gaan beschermen en dat hij zijn project niet kan realiseren, dat is moeilijk. Ik moet durven af te wegen of de erfgoedwaarde die destijds niet belangrijk genoeg geacht werd om tot bescherming over te gaan, nu wel belangrijk genoeg is.

In het decreet is opgenomen dat dit in uitzonderlijke omstandigheden wel kan. Ik gaf een voorbeeld 'per impossibile'. Stel dat morgen een onverlaat de opera in Antwerpen wil slopen, dan gaan wij interfereren. Maar we zijn bezig met een beschermingsprocedure. Dat zo'n gebouw niet beschermd is, verrast ons. In dit soort gevallen vind ik dit een goede rechtszekere beslissing. De waardevolle hoofdelementen krijgen een nieuwe bestemming. Een stadskanker wordt beschermd, gerenoveerd, gerestaureerd en krijgt een nieuwe bestemming.

De heer Bart Caron (Groen): Het voordeel van de opera van Antwerpen is dat hij openbaar bezit is. Hij is trouwens van de stad en niet van het gewest. De Vlaamse overheid heeft er al heel veel in geïnvesteerd. Een bescherming is vrij legitiem. Het is inderdaad merkwaardig dat daar nooit voorheen aan gedacht werd.

Ik heb een bijkomende vraag over het concrete dossier. De gevels en daken van de aanpalende gebouwen van de Handelsbeurs en Hotel du Bois moeten behouden blijven. Het volume blijft behouden. Is dat al overeengekomen? Maakt dat deel uit van een overeenkomst of van een mededeling?

Minister-president Geert Bourgeois: Het is een beslissing van de stad Antwerpen op instigatie van het agentschap en na overleg. Het is niet het volume op zich dat behouden blijft, maar het bestaande gebouw. Het volume wordt niet herbouwd, laat dat duidelijk zijn. De gebouwen en het dak blijven behouden, binnenin mag men zaken veranderen. Dat maakt deel uit van de vergunning.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toename van de wachtlijsten voor restauraties van onroerend erfgoed – 1085 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): Op 1 januari is het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet in werking getreden. Dit decreet hanteert een ander premiepercentage voor onderhoud en restauratie. We hebben er vaak over gediscussieerd bij de decreetopmaak en uw conceptnota.

Ik hoor her en der dat een aantal potentiële aanvragers eind 2014 eieren voor hun geld hebben gekozen en op basis van het oude premiestelsel premies hebben aangevraagd. Het gevolg is – of dat is toch wat ik hoor, spreek me tegen als het niet zo is – dat de wachtlijst voor onderhoud en restauratie – fors? – is toegenomen. Bovendien is het mij onduidelijk of u bijkomende meerjarenprogramma's wil goedkeuren.

Een technisch aspect: als er oude aanvragen zijn, kunnen de nieuwe premie-regimes dan worden gehanteerd?

Conclusie: door de wachtlijst valt te verwachten dat er geruime tijd – misschien tot in de volgende legislatuur – met het oude premiestelsel zal en moet worden gewerkt.

Daarnaast voorziet de beleidsnota wel in een evaluatie van het nieuwe decreet in 2017 waar wellicht bitter weinig van zal worden uitgevoerd. Dat zal moeilijk gaan als het nieuwe decreet geen enkele vorm van uitvoering kent.

In de beleidsnota lezen we: "Het jaarlijks krediet voor alle erfgoedpremies (bij constant beleid) vanaf 2015 bedraagt 69,6 miljoen euro. De wachtlijst voor de restauratiepremies voor bouwkundig erfgoed tot begin augustus 2014 vertegenwoordigt, na de invulling van de programmaties met de kredieten 2014, ongeveer 185 miljoen euro (nog vast te leggen dossiers). De aangegane engagementen die voortvloeien uit de afgesloten meerjarige subsidieovereenkomsten vertegenwoordigen een gemiddeld bedrag van 7,8 miljoen euro per jaar. Ook voor enkele andere premies (de premies voor landschappen en de onderhoudspremies voor monumenten) wordt een wachtlijst verwacht van ongeveer 3 miljoen euro op het einde van 2014. Er zijn meerdere factoren, zowel inhoudelijke als financieel-budgettaire, die de aangroei van de wachtlijst voor restauratiepremies in de hand werken."

Een verandering van regelgeving heeft echter vaak tot gevolg, dat de betrokken burger – hoe zijn we zelf? – nog snel van een vermoedelijk gunstigere regel wil genieten. In het verleden kennen we voorbeelden, zoals deze van de woonbonus of het subsidiëren van zonnepanelen. Men kan zich de vraag stellen of de veranderende regelgeving bij onroerend erfgoed aanleiding heeft gegeven tot een significante stijging op het aantal premieaanvragen voor onderhoud en restauratie.

Minister-president, werd eind 2014 een significant groter aantal dossiers met premieaanvragen ingediend? Ik heb me voorzichtig uitgedrukt met "ik hoor her en der". Vlaanderen kennend, is het antwoord volgens mij positief. Dus, zo ja, hoe evolueerden de aanvragen naar onderhoudspremies voor monumenten, restauratiepremies voor monumenten en premies voor landschappen tussen begin augustus 2014 en nu?

Begin augustus 2014 – toen de beleidsnota ook werd opgemaakt – bedroeg de wachtlijst voor restauratiepremies 185 miljoen euro. Hoe is die wachtlijst geëvolueerd? Hoeveel van deze premies zullen op basis van het premiestelsel van het oude decreet worden vastgelegd?

Hoe ziet de wachtlijst voor onderhoudspremies voor monumenten er momenteel uit? Hoeveel van deze premies zullen op basis van het premiestelsel van het oude decreet worden vastgelegd?

Ik heb dezelfde vragen voor de landschapspremies.

In de beleidsnota staat aangegeven dat de meerjarige subsidieovereenkomsten, de grote projecten zoals Abdij van 't Park, ongeveer 7,8 miljoen euro per jaar bedragen. Hebt u sindsdien bijkomende meerjarige subsidieovereenkomsten getekend? Plant u dat in de nabije toekomst? Wat zijn de financiële gevolgen?

In de beleidsnota wordt aangegeven dat bij constant beleid in 69,6 miljoen euro voor erfgoedpremies wordt voorzien. Hiermee rekening houdende, tot wanneer zal het Vlaamse Gewest premies blijven verstrekken op basis van de oude regelgevingen? Zal de Vlaamse Regering bijkomende financiële inspanningen leveren of maatregelen nemen om de wachtlijsten onverwijld weg te werken?

Wanneer – naar schatting – zullen de eerste premies op basis van het nieuwe Onroerendergoeddecreet worden verstrekt?

In de beleidsnota geeft u aan dat u tegen 2017 de werking van het nieuwe Onroerendergoeddecreet zou evalueren. Acht u dat op basis van de hierboven geschetste problematiek realistisch en haalbaar?

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Voorzitter, ik wou me aansluiten bij de vraag van de heer De Gucht, maar dat zal voor een andere keer zijn.

Minister-president, ik ben vorige vrijdag naar een begrafenis geweest in Ninove, in De Plomblom, de fameuze feestzaal, van een gewezen stafhouder van de balie. Er is geen andere ruimte voor grote burgerlijke plechtigheden. Dat wou ik zeggen bij de voorgaande vragen. Ik wou u vragen om daar later op te antwoorden. *(Gelach)*

Tja, men kan zich niet aansluiten bij een vraag die niet is gesteld. Ik heb het voorzichtig geformuleerd. *(Gelach)*

Ik heb me dus op het randje van het reglement begeven.

Wat deze vraag om uitleg betreft, maak ik me toch zorgen. Ik heb niet meegewerkt aan het decreet, mijn verontschuldigen voor mijn maagdelijkheid ter zake. *(Opmerkingen van de heer Bart Caron)*

Ja, men moet daarvoor met twee zijn, nietwaar.

De kostprijs van de procedures heeft me getroffen. Voor de vergoeding van geklasseerde gebouwen zal men moeten nadenken over een nieuwe categorie van te klasseren of te herbestemmen gebouwen. In april houden we een seminarie over de herbestemming van gebouwen. Dan ontdekt men een hiaat. In plaats van bij de staat of de gemeenschap of de regering te gaan aankloppen om betaling te krijgen van de onderhoudsplichten en de subsidies met grote vertraging te ontvangen, zou men toch veel meer op de privésector moeten kunnen rekenen. De privésector aarzelt om zoiets te ondernemen omdat elementaire dingen niet mogelijk zijn.

Bijvoorbeeld: een kerk is geklasseerd, men wil er een zaal van maken, maar men kan geen sanitair installeren en geen energiebesparende maatregelen nemen. Dat is een tussencategorie. Misschien kunt u daar iets aan doen in de komende jaren. Het is een categorie die minder kost. Misschien kan men elementaire werken toelaten zonder het gezicht van de beschermde gebouwen te verminken. Maatregelen betreffende energie en benutting moeten mogelijk zijn. Finaal gaat de Vlaamse Gemeenschap immers geen geld hebben om dat te betalen. Samenwerking in afspraak met de praktijkmogelijkheden moet kunnen. Dat is het geval voor geklasseerde pastorieën en dergelijke.

Ik wil vragen om daaraan te denken. Als men wil dat het blijft zoals het ooit is geweest, maar er is geen geld om het te betalen, verdwijnt of verkrot het misschien. Een pragmatische benadering kan zijn om te kijken naar een samenwerking met de privésector voor een ander soort gebouw. Mensen die geld hebben, kunnen het misschien in plaats van aan de staat, aan gebouwen geven.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Mevrouw Karin Brouwers (CD&V): Het is een zeer interessante vraag, ik ben heel benieuwd naar het antwoord. Maar wanneer wordt bepaald welke premie je als subsidie kan krijgen, op het moment van de aanvraag of van de toekenning? In het laatste geval hoeft een deel van de vraag misschien niet meer te worden beantwoord, want dan kan er geen wachtlijst ontstaan omdat mensen nog snel van de betere premie willen genieten.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Mevrouw Manuela Van Werde (N-VA): In de beleidsnota wordt het probleem van de stijgende wachtlijsten en de systematische verhoging van de restauratiekosten erkend. U geeft ook aan, minister-president, dat u een onderzoek wilt starten om die problematiek aan te pakken. Er is een grondige analyse nodig, om de mechanismen en factoren die aan de basis liggen van de stijgende wachtlijsten, te bekijken. Misschien moeten de technische eisen die het agentschap Onroerend Erfgoed stelt, worden bijgestuurd. Of misschien moeten we de premies focussen op de werken die echt bijdragen tot het behoud of herstel van de erfgoedkenmerken, en een langetermijnvisie ondersteunen. Minister-president, wat is de stand van zaken van het onderzoek naar de verschillende factoren die een impact hebben op de toenemende kosten voor de restauratie?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Bedankt, mijnheer Caron, om met het woord 'onverwijld' bepaalde reminiscenties op te roepen. Bedankt ook om mijn dag op te vrolijken door te vragen naar de wachtlijsten. Ik heb een donkergroen vermoeden dat wat u her en der hebt vernomen al indicaties gaf over de wachtlijsten. Dat is trouwens geen geheim, we hebben het erover gehad bij de bespreking van de beleidsnota en de begroting. Wat u vermoedt, klopt. In de laatste maanden van 2014 zijn meer premieaanvragen ingediend dan gemiddeld in de andere maanden van het jaar. Dat geldt voor monumentenzorg en landschapszorg.

Ik geef u de cijfers: voor onderhoudspremies waren er gemiddeld per maand 77,7 aanvragen in de eerste tien maanden en 147 aanvragen voor de laatste twee maanden van 2014. Voor restauratiepremies waren er gemiddeld 32,7 aanvragen voor de eerste 10 maanden en de laatste 2 maanden gemiddeld 166,5 aanvragen. Het aankondigingseffect heeft inderdaad gespeeld. Voor landschapszorg is voor de eerste 10 maanden het gemiddelde 9 aanvragen per maand, voor de laatste 2 maanden is dat 34,5 aanvragen. De piek situeert zich telkens in de laatste 2 maanden van 2014.

Dat brengt met zich mee, collega's, dat de wachtlijst die als basis dient voor de invulling van de eerste programmatie 2015, resulteert in een totaal geraamd premiebedrag voor de Vlaamse overheid van 302,6 miljoen euro. De wachtlijst bevat ontvankelijk verklaarde dossiers tot en met 26 januari 2015. Het agentschap is nog volop bezig met het inhoudelijke nazicht van die bij het jaareinde ingediende premieaanvragen. De cijfers zijn dus nog een klein beetje onder voorbehoud, maar het zal finaal niet zo veel verschil maken.

Mevrouw Brouwers, de dossiers worden inderdaad allemaal behandeld volgens de oude regelgeving. De datum van de aanvraag speelt, niet de datum van de beslissing. Ze vallen dus nog onder het besluit van de Vlaamse Regering van 14 december 2001 met betrekking tot het premiestelsel.

De wachtlijst voor landschapszorg bevat dossiers ontvankelijk verklaard tot en met 2 februari 2015. Hier staat een geraamd bedrag tegenover van 2.886.359,87 euro. Alle dossiers op de wachtlijst zullen op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 april 2003 worden behandeld. Ook daar is de administratie nog bezig met nazicht, zodat u ook daarbij enig voorbehoud moet noteren, mijnheer Caron.

In 2014 heeft de Vlaamse Regering de goedkeuring gegeven voor de meerjaren-overeenkomst voor de restauratiewerken aan de Sint-Martinuskerk te Aalst. Voor de periode 2014 tot en met 2024 bedraagt het totale geraamde premiebedrag voor alle meerjarige subsidieovereenkomsten, op dit ogenblik twaalf, voor de Vlaamse overheid 34.603.582,60 euro. Ik heb hier een tabel. U zult zien dat het een aflopend bedrag is. In 2015 staat het op 19.355.000 euro en het loopt rebus sic stantibus af tot 3.587.000 euro. Ik laat de tabel toevoegen aan het verslag (zie [bijlage](#)), zodat ik al die cijfers niet moet voorlezen.

In 2015 zijn er twaalf lopende overeenkomsten. Er zijn besprekingen bezig om enkele aanpassingen te doen aan het protocol voor de restauratie en de herbestemming van de mijnsite in Beringen. Ook de actualisering van de meerjarige overeenkomst voor Transfo in Zwevegem wordt besproken. Er werd een aanvraag ingediend voor Fort 4 te Mortsel. Maar dat moet nog helemaal worden onderzocht. De besprekingen over die dossiers lopen, de financiële gevolgen heb ik nog niet. U moet er rekening mee houden dat die aflopende tabel wel weer zal stijgen, ik weet niet in welke mate, als er nieuwe dossiers bijkomen.

Dat neemt een deel van ons budget weg, natuurlijk, maar het is een zeer goed instrument, dat rechtszekerheid biedt aan de gemeenten. Actoren zijn er zeer tevreden mee, ze hoeven niet telkens opnieuw een aanvraag in te dienen, met een nieuwe architect en dergelijke. Het geeft een continuüm van afspraken. We doen dat voor heel grote dossiers, zoals de Boekentoren in Gent. Het geeft ruimte en rechtszekerheid. Men kan zich een beetje misrekenen, als er veel meer kosten zijn dan aanvankelijk geraamd, is dat een risico voor de bouwheer. Maar de meeste zijn bijzonder tevreden, omdat ze kunnen doorwerken ook. Er gaat spoed mee gepaard, wat ook vermijdt dat er zeer grote kosten bij komen, precies omdat er niet telkens een hiaat tussen zit van één of twee jaar. Er zijn dossiers met een dertiende, veertiende, vijftiende fase. Het is dus een goed instrument, helaas zijn er onvoldoende middelen om dat allemaal naar behoren te kunnen financieren.

Het is duidelijk dat er meer aanvragen zijn eind 2014, om nog in aanmerking te komen voor een premie op basis van het oude stelsel. Het is de bedoeling om de aanvragen volgens de oude regelgeving bij voorrang toe te kennen. Ik zal ervoor zorgen dat alle ontvankelijk verklaarde onderhoudspremies voor monumentenzorg

en alle ontvankelijk verklaarde premies voor landschapszorg zullen worden toegekend in 2015. Daarvoor maak ik de nodige kredieten vrij.

De begroting 2015 bevat nu al kredieten, collega's, om premies toe te kennen op basis van het nieuwe Onroerendergoeddecreet. Alleen voor meerjarenpremie-overeenkomsten volgens het Onroerendergoeddecreet staan er nog geen middelen in de begroting 2015.

Bij de eerste begrotingsaanpassing van 2015 heb ik het voornemen om volgende kredieten in te schrijven voor premies volgens het Onroerendergoeddecreet: 10 miljoen euro voor erfgoedpremies volgens de standaardprocedure, 5 miljoen euro voor de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure, 1 miljoen euro voor de onderzoekspremies. U weet dat we nu met standaard- en bijzondere procedures werken. Dat is een beetje gissen. Ik neem aan dat die standaardprocedure, die sneller gaat en veel minder rompslomp meebrengt, succes zal hebben. Er zijn al een vijftal aanvragen ingediend voor een erfgoedpremie volgens de standaardprocedure bij het agentschap op dit ogenblik.

Het antwoord op uw zevende vraag is: ja. Wij moeten inderdaad die evaluatie doen in 2017.

Mevrouw Van Werde, het agentschap is bezig met twee zaken. Er is een overleg gestart met het departement Financiën en Begroting en de Vlaamse Belastingdienst (VLABEL) om na te gaan welke fiscale maatregelen zouden kunnen worden genomen. Nu werken we uitsluitend met een premiestelsel, misschien kan er met fiscaliteit worden gewerkt of een combinatie. Het mag niet dubbelop zijn. Je kunt bepaalde incentives geven op fiscale manier. Ook start in 2015 het agentschap een onderzoek naar de prijszetting op de restauratiemarkt. Ik vind bepaalde prijzen bijzonder hoog. Via een benchmark met het buitenland kunnen we kijken in welke mate we een open, concurrentiële markt hebben.

Mijnheer De Croo, u bent op een bijzonder intelligente – zo kennen we u – en handige manier niet ingegaan op een vraag die niet is gesteld. Het is niettemin een boeiende vraag. U weet dat ik in de vorige bestuursperiode als minister van Binnenlands Bestuur heb opgelegd dat er in alle gemeenten een visie wordt ontwikkeld met betrekking tot de bestemming van de parochiekerken. We leggen niets op, maar we vragen minstens een visie. Blijven ze voor de eredienst, gaan ze naar een herbestemming of naar een medebestemming? In antwoord op de vraag van de heer De Gucht zal ik daarover cijfers geven. Het loopt. Het is niet wereldschokkend, maar er is een continuüm, waar goede resultaten worden bereikt, denk ik.

Met betrekking tot de beschermd gebouwen voeren wij, in tegenstelling tot wat velen menen, een beleid waarbij we actief meewerken voor herbestemming. Het agentschap denkt mee na over wat kan in die beschermd gebouwen. Er zijn al tal van voorbeelden van andere functies gegeven, ongeveer alles is mogelijk: woningen, boekhandels, hotels, schoenwinkels. Het moet natuurlijk gebeuren met respect voor de erfgoedwaarde, het is niet de bedoeling om dat allemaal te vernietigen. Maar als er een nuttige herbestemming kan zijn, zoeken wij mee naar oplossingen. Dat is evident, anders moet je geen herbestemmingsbeleid voeren. Als er concrete problemen zijn, staat de administrateur-generaal ter beschikking voor dialoog. U weet dat in het regeerakkoord expliciet staat dat bij uitstek de administratie Onroerend Erfgoed een oefening moet doen om meer oplossingsgericht te werken. Er bestaat een zeer open geest om daaraan mee te werken.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Hoop doet leven.

De heer Bart Caron (Groen): Voorzitter, graag krijg ik een kopie van die tabel.

Minister-president, dank u voor de openheid in uw antwoord. Verbaasd zijn we niet, maar het is wel spectaculair. Bijvoorbeeld voor restauraties zegt u dat er een gemiddelde is van 32 dossiers per maand in de eerste tien maanden van het jaar en in de laatste twee maanden is dat gemiddelde 166. Dat is maal vijf. Dat betekent dat er een bulk extra wordt binnenschoven bij het agentschap, ook qua kosten. U hebt een overzicht gegeven van de kostprijs. Ik wil de tabel eens rustig bestuderen.

Ik heb begrepen dat u de oude dossiers opneemt en een deel van uw budget reserveert voor dossiers in de nieuwe stijl van het nieuwe decreet. U zult de wachtlijst dus laten wachten. U hebt geen antwoord gegeven op de vraag hoe u denkt de wachtlijst weg te werken. We zullen zien wat de toekomst brengt en hoe snel het gaat. Als alle dossiers verwerkt zijn, bekeken of ze ontvankelijk zijn, zullen we misschien een zicht krijgen op de mate waarin de kredieten worden opgenomen en de wachtlijst nog aangroeit, wat altijd jammer is.

Mijnheer De Croo, investeren in onroerend erfgoed is ook investeren in de Vlaamse economie. Men moet niet doen alsof het verloren is. Het is ook een investering in toerisme en in cultuurwaarde. Het zijn eenmalige posten. Die zijn vrij hoog. Het is goed dat u een onderzoek doet naar de kostprijs, minister-president. Maar het is waardevol. Er blijft iets van over. Ik vind het helemaal geen geldverspilling.

Ik wil ook iets zeggen ten gunste van het agentschap. De tijd dat alles naar het origineel moest en dat er niet kon worden gesproken over zinvolle hedendaagse herbestemmingen ligt achter ons. Er is veel meer ruimte om creatief te zijn, met alle aandacht en respect voor de erfgoedwaarde van het origineel, maar ook voor de nieuwe bestemming. We hebben stappen vooruit gezet. Hedendaagse zaken zijn zeer goed combineerbaar met een conservatief beleid, op het vlak van het onroerend erfgoed bedoel ik dan.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over economische relaties van Vlaanderen met bezette Palestijnse gebieden – 1011 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Mevrouw Tine Soens (sp·a): Minister-president, collega's, enkele weken geleden werd het rapport 'De banden tussen België en de Israëlische bezetting' van onderzoekster Katrzyna Lemanska voorgesteld. Het rapport toont duidelijk de Belgische banden aan met Israëlische nederzettingen in bezette Palestijnse gebieden. Het gaat in de eerste plaats over bedrijven die producten invoeren van Israëlische bedrijven op de Westelijke Jordaanoever. Allen gebruiken ze illegaal Palestijnse hulpbronnen, halen ze voordeel uit onteigeningen en inbeslagnames van gronden en zorgen ze voor een overexploitatie van het water.

Ook een aantal Vlaamse bevoegdheden zijn hierbij betrokken, uiteraard Handel, maar ook Onderwijs en Toerisme. Van Flanders Investment & Trade (F.I.T.) vernam ik dat Vlaamse bedrijven in 2013 voor bijna 289.000 euro invoerden uit de Palestijnse gebieden. Het gaat voornamelijk om fruit, vetten en oliën. Ze konden mij geen cijfers bezorgen over de opsplitsing tussen de Israëlische nederzettingen en de Palestijnse gebieden zelf.

Op het vlak van onderwijs zijn er 33 projecten waarbij Belgische universiteiten samenwerken met Israëlische entiteiten die op verschillende niveaus verbonden zijn met de nederzettingenpolitiek of de Israëlische bezetting, of die manifeste banden hebben met de Israëlische militaire industrie. Een van de meest betwistbare projecten is dat van de KU Leuven met Israel Aerospace Industries. Zij zijn rechtstreeks betrokken bij de nederzettingenpolitiek.

Minister-president, hebt u kennis genomen van het rapport? Neemt u de overwegingen van het rapport mee in uw handelsbeleid ten opzichte van Israël? Adviseert de vertegenwoordiger van F.I.T. in Tel Aviv Vlaamse bedrijven over de locatie van Israëlische ondernemingen, of ze zich in Israël zelf dan wel in de bezette Palestijnse gebieden bevinden? Gaat de vertegenwoordiger na of de economische relaties die ze faciliteren bijdragen aan de illegale situatie die voortvloeit uit de nederzettingen? Beschikt u over de afzonderlijke cijfers over de handel met Israëlische nederzettingen, het aantal en welke producten?

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Minister-president, welke afdwingbaarheden bestaan er internationaalrechtelijk die de Vlaamse Regering verplichten om dergelijke relaties, als ze bestaan, stop te zetten? Hoe werkt dat?

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

De heer Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, zoals een aantal collega's weten, waren we de afgelopen dagen met een hele delegatie van Vlaamse en federale volksvertegenwoordigers in Israël en Palestina. We hebben daar uiteraard ook gesproken over deze problematiek. De tijdsbeperking staat me echter niet toe daar lang op door te gaan.

Minister-president, gaat u ermee akkoord dat door de handel met deze internationaalrechtelijk niet-legale nederzettingen Vlaanderen de ontwikkeling van deze nederzettingen inderdaad mee steunt en op een of andere manier mee legitimeert? Heeft Vlaanderen meegewerkt aan dat federale niet-verplichte label? We zijn ook bevoegd voor de buitenlandse handel. Het lijkt me dus niet onlogisch dat er op een of andere manier een betrokkenheid is geweest. Welke houding neemt de Vlaamse Regering aan tegenover dit label? Welke stappen zet Vlaanderen op dit moment en in de toekomst met betrekking tot producten die uit de bezette gebieden worden ingevoerd en die de oorsprongsnaam Israël dragen?

Er kan eigenlijk ook worden geopperd dat men, net door zo'n label te gebruiken, ook wel de handel legitimeert. Dat is natuurlijk een beetje tricky. Men labelt en dan is verder de kous af, dan staat het de consument vrij om deze producten al dan niet te kopen. Hoe staat u tegenover deze dubbelzinnige houding? Zijn er volgens u andere, betere manieren om het probleem ook via diplomatieke en politieke weg aan te kaarten?

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

De heer Jan Van Esbroeck (N-VA): Voorzitter, minister-president, geachte leden, ik ga ervan uit dat Vlaanderen zich inderdaad aansluit bij het internationale humanitaire recht, dat Vlaanderen met betrekking tot de nederzettingen en de bezetting door Israël vasthoudt aan die internationale rechtsbenadering. Is dat nog altijd zo, of zou er eventueel een wijziging ter zake zijn?

Ik weet dat F.I.T. bij de handelsmissies altijd aandacht van de deelnemende bedrijven vraagt voor duurzaamheid en ethiek. Welke middelen heeft F.I.T. om

hierop controle uit te oefenen? Wat zijn hun mogelijkheden om hierop toe te zien?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, geachte leden, mevrouw Soens, ik heb uiteraard kennis genomen van dat rapport 'Les liens entre la Belgique et l'occupation israélienne'. Het is een rapport dat me bekend is. Ik wil in het algemeen, ook ingaand op bijkomende vragen van onder andere de heer Van Esbroeck, ook zeggen dat de Vlaamse Regering zich al meermaals expliciet heeft uitgesproken voor de tweestatenoplossing voor de Israëliisch-Palestijnse kwestie, dat die Joodse nederzettingenpolitiek strijdig is met diverse resoluties van de VN. Als ik me niet vergis, is de eerste van 1967, na de befaamde oorlog. De politiek van de illegale nederzettingen wordt scherp veroordeeld, volkomen in lijn met de VN-resoluties.

In verband met de in het rapport aangegeven nood aan ontradingseffect verwijzen we naar het feit dat via de FOD Buitenlandse Zaken België een standaardtekst heeft opgemaakt die waarschuwt voor mogelijke juridische gevolgen van samenwerking met Israëliische bedrijven die in de bezette gebieden actief zijn. Die tekst, die expliciet de Israëliische nederzettingen als illegaal bestempelt naar internationaal recht, luidt als volgt: "Financiële transacties, investeringen, aankopen, aanbestedingen maar ook andere economische activiteiten (zoals dienstverlening in bijvoorbeeld toerisme) in, of ten gunste van Israëliische nederzettingen, gaan gepaard met juridische en economische risico's die voortvloeien uit het feit dat de Israëliische nederzettingen, naar internationaal recht, zijn gebouwd in bezet gebied en niet als rechtmatig onderdeel van het grondgebied van Israël worden erkend. Dit kan leiden tot betwistbare rechten op de grond, water, mineralen of andere natuurlijke hulpbronnen die het voorwerp zijn van aankopen of investeringen."

De regionale exportpromotieagentschappen, dus niet alleen F.I.T., maar ook de collega's van Brussel en Wallonië, sluiten zich bij die stelling aan en geven die waarschuwing systematisch door in hun contacten met bedrijven die met Israël zaken wensen te doen.

Het rapport waarnaar u verwijst, vindt die waarschuwing niet expliciet genoeg. Men raadt investeerders niet expliciet af om economische activiteiten in de nederzettingen te ondernemen, er is geen expliciete verwijzing naar de noodzaak van het respecteren van de mensenrechten en de juridische risico's worden niet duidelijk uitgelegd. Het is mijn inschatting dat die federale waarschuwing, die niet nieuw is, die al een hele tijd fungeert, voor zakenlui voldoende duidelijk is, en dat in dit geval de overheid doet wat een overheid voor deze doelgroep moet doen, namelijk informeren. Het is aan de bedrijven om daaruit de consequenties te trekken.

Het is in dit verband vooral van belang dat de Vlaamse overheid een heldere koers aanhoudt via het F.I.T.-kantoor in Tel Aviv. Ik herhaal hier graag dat alle informatie en begeleiding vanwege het F.I.T.-kantoor in Tel Aviv over het grondgebied van Israël gaat, en dus niet over de Palestijnse gebieden waar de Joodse nederzettingen zich situeren. In verband met het verbod op de verkoop van goederen uit de bezette gebieden geef ik mee dat F.I.T. export promoot vanuit Vlaanderen én investeringen aantrekt naar Vlaanderen, maar niet verantwoordelijk is voor de import van goederen naar Vlaanderen. Mijnheer De Croo, ook ingaand op uw vraag: er is geen embargo ingesteld door de EU of door België. F.I.T., en bij uitbreiding Vlaanderen, is niet bevoegd om ook een handelsembargo in te stellen.

Mevrouw Soens, mijn conclusie is dat ik in het rapport geen aanleiding zie om de huidige lijn van informatieverstrekking in verband met export en investeringen te veranderen.

Ik kom tot uw derde vraag. Zoals ik al aangaf, is het kantoor van F.I.T. in Tel Aviv enkel en alleen verantwoordelijk in Israël. De Palestijnse gebieden maken géén onderdeel uit van het werkgebied. Dat impliceert dat F.I.T. Tel Aviv nooit contact opneemt met bedrijven die gevestigd zijn in de Palestijnse gebieden. Het helpt dus ook niet bij het leggen van contacten tussen Vlaamse en Israëlische bedrijven in die Palestijnse gebieden. F.I.T. Tel Aviv waarschuwt altijd over de probleemlocatie wanneer een Israëlisch bedrijf met relaties in de bezette gebieden wordt genoemd door een Vlaams bedrijf.

Dat is de stand van zaken. Mijnheer Kennes, wat dat label betreft, dat is een EU-voorstel. Dat is vrijblijvend. Dat heeft niet zo'n heel grote impact. Het rapport zegt dat evenzeer. Het label zou ertoe strekken dat bepaalde handel wel gelegitimeerd is, maar de controle erop kan uiteraard niet door F.I.T. gebeuren, op geen enkele manier. Wij zijn niet bevoegd voor de import.

Mijnheer Van Esbroeck, bij de handelsmissies wordt inderdaad altijd gewezen op ethische aspecten, op mensenrechtenaspecten en dergelijke meer.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Ik wou alleen maar zeker zijn dat ter zake een stok achter de deur staat.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Mevrouw Tine Soens (sp-a): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik was in november ook in Palestina, met een gelijkaardige missie georganiseerd door 11.11.11. We hebben daar een aantal Israëlische nederzettingen bezocht. We hebben daar eigenlijk met onze eigen ogen gezien hoe producten uit die bezette Palestijnse gebieden werden verpakt en gelabeld als 'Made in Israel'. Dat lijkt me toch redelijk problematisch.

Ik heb die mededeling van de FOD Economie van juli 2014 ook gelezen. Men waarschuwt de bedrijven inderdaad voor de risico's van ondernemen met bedrijven die betrokken zijn bij de nederzettingen. Mij lijkt dat ook niet voldoende. Mij lijkt het beter dat men niet alleen de risico's aanduidt, maar dat men dit ook daadwerkelijk afraadt. Doet F.I.T. dat ook? F.I.T. promoot geen relaties met de bezette Palestijnse gebieden, maar ik vermoed toch dat F.I.T. er een zicht op heeft welke Vlaamse bedrijven in relatie staan met bedrijven die zich in bezette Palestijnse gebieden hebben gevestigd.

Er komen ook een aantal nieuwe akkoorden aan tussen de Europese Unie en Israël. Kunnen we die voorwaardelijk maken aan het respecteren van het internationaal recht? Wat is uw mening ter zake? Is het mogelijk om afzonderlijke cijfers te geven over de handel met de Palestijnse gebieden en de handel met Israëlische nederzettingen, over het aantal en het soort producten? Ik zou ook willen dat die cijfers dan openbaar worden gemaakt.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

De heer Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw antwoorden en ook voor de toelichting met betrekking tot de op zich duidelijke lijn die F.I.T. volgt. Echter, zoals mevrouw Soens zegt, de economische verwevenheid tussen activiteiten van bedrijven in Israël en bedrijven in die Palestijnse gebieden is natuurlijk groot. Dat maakt dat het eigenlijk onmogelijk wordt om bepaalde zaken te traceren. Dat lijkt me dus wel een probleem.

We hebben vastgesteld dat er in de Israëlische verkiezingscampagne over heel veel trivialiteiten wordt gesproken, maar heel weinig over de problematiek van de

tweestatenoplossing, de bezette gebieden, de nederzettingen. In die zin lijkt het me belangrijk dat we vanuit Europa in een gewelddadige regio ook politieke en diplomatieke signalen blijven uitzenden, om de druk op de ketel te houden. Dat is immers de manier waarop wij aan politiek doen.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

De heer Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, ik dank u voor de antwoorden. De houding van F.I.T in heel deze kwestie, dat blijven aanhouden van die strikte lijn, lijkt me een zeer goede zaak. Daar bereiken we al veel mee.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Soens, het rapport zegt zelf dat er geen wettelijke basis voor is. U zegt te hebben vastgesteld dat producten die daar worden gemaakt en gekweekt als 'Made in Israel' worden gelabeld. Er is niemand die daar enige controle op kan uitoefenen, zeker Vlaanderen niet, zeker F.I.T. niet. Dat is natuurlijk een manier om mensen te misleiden op dat vlak. Er is echter, in het algemeen, geen embargo op Israëlische producten. Als dat niet bestaat, dan kun je op geen enkele manier daarin gaan interfereren.

Mijnheer Kennes, ik ben het ermee eens dat er echt druk moet worden uitgeoefend op Israël, ook voor andere problemen, om tot die tweestatenoplossing te komen. Ik heb vorige week trouwens president Abbas ontvangen. Er zijn op dit ogenblik immers ook enorme implicaties voor het samenleven in Europa. Natuurlijk zijn het president Obama en de VS die daartoe de meeste sleutels in handen hebben. Er is ooit een periode geweest, onder president Clinton, waarin men heel dicht bij een tweestatenoplossing heeft gestaan, met Jeruzalem als gedeelde hoofdstad. We zijn daar ver van af. Ik meen echter ook dat de Europese Unie ter zake verantwoordelijkheid kan nemen. Wij bevestigen dat op alle mogelijke manieren. We zeggen dat ook. Ik heb ook aan de VS-ambassadrice meegedeeld dat ik persoonlijk vind dat dé sleutel ter zake bij de VS ligt. President Obama is bijna aan het einde van zijn ambtstermijn. Op dat vlak had ik persoonlijk meer verwacht. Ik had gehoopt dat die vredesbesprekingen, die op een bepaald moment heel ver stonden, verder zouden gaan.

Ik heb ooit in Errera een publieke dialoog georganiseerd tussen de Israëlische ambassadrice en de Palestijnse vertegenwoordigster. Beiden hebben daar toen publiek, de ene namens de Palestijnse Autoriteit, de andere namens de Israëlische regering, gezegd dat ze voorstander waren van de tweestatenoplossing, met Jeruzalem als gedeelde hoofdstad. Dat was in de periode waarin ik Vlaams minister van Buitenlands Beleid was, de eerste periode. Je ziet echter dat we tien jaar later veel minder ver staan. Ik denk dat de grote machtsblokken daar een rol in kunnen spelen, en dat we daarin alleen onze ethische principes kunnen hanteren, en dat we de rol die we kunnen spelen, ook moeten spelen.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Misschien ter informatie: het statuut van Brussel in België heeft gediend als potentieel model voor een hoofdstad als Jeruzalem voor twee deelstaten.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Mevrouw Tine Soens (sp-a): Ik vind het eigenlijk hypocriet, niet alleen van Vlaanderen, maar van de internationale gemeenschap, dat men aan de ene kant internationaal wel die nederzettingen als illegaal veroordeelt, en dat al heel lang doet, maar ondertussen wel vlot handel voert met die nederzettingen.

Ik heb ook nog niet echt een antwoord gekregen op mijn vraag over de afzonderlijke cijfers. U bent daar ook niet toe bereid.

Minister-president Geert Bourgeois: Over die Palestijnse producten? Daar hebben we geen cijfers over.

Mevrouw Tine Soens (sp.a): Ja. Kan er een onderscheid worden gemaakt?

Minister-president Geert Bourgeois: U vergist zich: F.I.T. is niet bevoegd voor de import. Het is geen importagentschap, het is een agentschap dat investeringen aantrekt en dat de export bevordert. Als u dat hypocriet vindt, richt u dan tot de Federale Regering en zeg dat die tekst niet voldoet, maar die tekst gold ook al toen u mee bestuurde. Dat is niet nieuw en je hebt daar geen controle op. We hebben die aparte cijfers niet. U zegt zelf vast te stellen dat iets onder uw ogen als 'Made in Israel' wordt gelabeld. Wie zijn wij dan – we zijn niet eens bevoegd – om te gaan zeggen dat men een product niet mag kopen, omdat het uit de nederzettingen komt? Helaas, wij hebben die middelen niet in handen.

Mevrouw Tine Soens (sp.a): Oké, maar ik wou u voor het verslag duidelijk horen zeggen dat dit niet lukt. Trouwens, de cijfers over de invoer heb ik van F.I.T. zelf gekregen.

Minister-president Geert Bourgeois: Dat waren zeer partiële cijfers. Als het over Palestina gaat, dan zitten die dingen daar ook in. (*Opmerkingen van mevrouw Tine Soens*)

Het rapport zegt zelf dat de cijfers van de OESO en zo, dat die allemaal niet aanwezig zijn. We kunnen geen cijfers geven die er ook niet zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over bepaalde aspecten van de humanitaire crisis in Oekraïne – 1062 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Mevrouw Tine Soens (sp.a): Voorzitter, minister-president, geachte leden, het conflict in Oost-Oekraïne komt de jongste dagen en weken helaas opnieuw volop in de belangstelling. In Oekraïne werd het afgelopen weekend één jaar Maidan herdacht. Ondertussen zouden het Oekraïense leger en pro-Russische rebellen een akkoord hebben bereikt over het terugtrekken van zware wapens. Of dat de strijd in Oost-Oekraïne zal doen ophouden, is uiteraard afwachten.

Het conflict in Oost-Oekraïne beschouwen we echter sinds lang ook als een humanitaire crisis. Bronnen spreken over ongeveer 5 miljoen getroffen mensen. Volgens de Verenigde Naties zouden ongeveer 600.000 mensen intern ontheemd zijn. Ongeveer evenveel vluchtelingen bevinden zich in het buitenland. Dat zijn uiteraard hallucinante cijfers. Vooral in de regio's van Donetsk en Loehansk is er dringend nood aan onderdak, aan dekens, aan warme kleren, medicijnen, voedsel, medische zorg en toegang tot water. Volgens de ngo's zou internationale hulp niet altijd de noodlijdende bevolking bereiken, omdat zowel de rebellen als de pro-Kiev-milities die hulp zouden tegenhouden.

Die ontheemding, het gebrek aan inkomen door het conflict en het ontbreken van essentiële zaken zoals gezondheidszorg, zorgen ervoor dat de regio in een nog diepere crisis terechtkomt. Diverse ziektes, zoals polio en mazelen, dreigen opnieuw uit te breken. Het gebrek aan gezondheidszorg begint erg nijpend te

worden, zeker wat het behandelen van hiv/aids betreft. Alliance Ukraine, een van de afdelingen van de International HIV/AIDS Alliance, die communitygroepen ondersteunt in hun strijd tegen hiv en mensenrechtenschendingen, verwacht dat er deze maand geen medicijnen meer beschikbaar zullen zijn. De aanvoer ervan naar de door de rebellen gecontroleerde gebieden is ondertussen gestopt.

In Oekraïne leven ongeveer 230.000 mensen met hiv. Oost-Oekraïne kent het hoogste aantal infecties met hiv en tuberculose. Het aantal nieuwe infecties was aan het dalen, maar de politieke instabiliteit en de invloed van Rusland zorgen ervoor dat het toch goed opgezette programma voor de strijd tegen de ziekte aan kwaliteit verliest. Stakeholders roepen op tot het opzetten van een veilige corridor om de broodnodige medicijnen aan de getroffen gebieden te bezorgen, uiteraard ook met de steun van het International Committee of the Red Cross (ICRC).

Minister-president, bent u op de hoogte van deze problematiek in Oekraïne? Heeft Vlaanderen hiervoor reeds een inspanning geleverd? Indien niet, bent u van plan om dat alsnog te doen, en zult u hiervoor overleg plegen met uw federale collega en uw collega in de Europese Unie?

De voorzitter: De heer Poschet heeft het woord.

De heer Joris Poschet (CD&V): Voorzitter, minister-president, geachte leden, ik dank mevrouw Soens voor haar vraag. De situatie in Oekraïne, dat toch – ik wil dat nog even onderstrepen – voor 100 procent een Europees land is, is dramatisch. Mevrouw Soens gaf een aantal cijfers. Er wordt ook het cijfer genoemd van anderhalf miljoen vluchtelingen. De impact van onze regio is relatief beperkt. We moeten dat toegeven. We kunnen, denk ik, vooral humanitair tussenbeide komen en noodhulp verstrekken in een aantal gevallen, maar daarvoor is ook een vraag van internationale organisaties of vanwege het betrokken land zelf noodzakelijk. Minister-president, heeft Vlaanderen een vraag om noodhulp gekregen?

Mevrouw Soens heeft het ook al gezegd: de humanitaire crisis wordt voor een deel ook in de hand gewerkt door die vrijwilligersbrigades die mee vanuit Kiev worden aangestuurd, of die toch vechten voor het regime in Kiev. Steeds meer humanitaire hulp, voedsel en medicijnen worden door hen onderschept. Als Vlaanderen al effectief noodhulp plant voor het oosten van Oekraïne, op welke wijze krijgen we dan de garantie dat deze hulp zijn bestemming bereikt?

UNICEF vraagt 3,2 miljard dollar aan donoren, waarvan 32,4 miljoen voor Oekraïne, waar de crisis reeds 5,2 miljoen mensen treft. Dat zijn niet alleen ontheemden, maar ook mensen die onvoldoende gezondheidszorg krijgen of voedseltekort hebben. Gaat Vlaanderen hier specifiek geld voor uittrekken? Welke budgetten kunt u hiervoor uittrekken?

Wat kan onze regio doen om de Russische agressie – ik kan het niet anders noemen – tegen het buurland te stoppen?

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

De heer Jan Van Esbroeck (N-VA): Voorzitter, collega's, deze humanitaire crisis in Oekraïne wordt in Europa volgens mij onderschat. De bevolking die daar is achtergebleven in de regio's, die door gevechten uit elkaar gescheurd is, is er veel slechter aan toe dan de buitenwereld denkt. Binnen Europa wordt die hele toestand onderschat.

De Oekraïense overheid heeft de humanitaire crisis volgens mij niet onder controle. Daarom, minister-president, wil ik u vragen, binnen de mogelijkheden

die u hebt, om er vooral op toe te zien en er bij Europa op aan te dringen om meer in te zetten op diplomatie en verdere ontwikkeling van de Oekraïense maatschappij. Ik vrees dat de Europese leiders tot op vandaag niet de juiste reactie getoond hebben op deze crisis.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dit is een vraag over een verschrikkelijke humanitaire situatie die ons allemaal treft en beroert.

Uw eerste vraag is een open vraag, mevrouw Soens. Ben ik op de hoogte? Net als u ben ik op de hoogte. Ik ben niet ter plaatse geweest, dat is evident, dat bevestig ik meteen. Net als u lees ik dagelijks over de dramatische situatie, over de vluchtelingen en de humanitaire ramptoestand op het vlak van huisvesting, gezondheid enzovoort. Ik denk dat we ons daar allemaal van bewust zijn.

In 1992, twee jaar na de val van de Muur, hebben we de Koude Oorlog afgeschreven en begraven. En nu zitten we met een 'warme oorlog' onmiddellijk aan onze buitengrens. Een kleine speler als Vlaanderen kan daar weinig initiatieven in nemen, dat begrijpt u, collega's. Europa zou een rol kunnen spelen, maar u ziet ook hoe moeilijk en delicaat het is. U weet welke demarches genomen werden door het Franse staatshoofd en de Duitse bondskanselier, wat de stand van zaken is betreffende de afspraken die daar gemaakt zijn. Daar hebben wij uiteraard geen vat op.

Als u wilt dat wij er bij de EU op aandringen dat de juiste inspanningen worden geleverd, moet ik zeggen dat wij niet in die raad zitten, daar zit de Federale Regering in.

Ik neem aan dat iedereen bezorgd is om Oekraïne. Hoe dichterbij de landen van de EU bij Oekraïne liggen, hoe groter de zorg. Ik heb ambassadeurs ontmoet uit die landen, het is de eerste zorg die ze met ons delen. Hoe dichterbij Oekraïne, hoe effectiever de gevolgen te voelen zijn en hoe groter de schrik.

Er zijn geen aanvragen gekomen. Ik zal het meteen zeggen, het zou moeilijk zijn materiële of budgettaire hulp te verlenen. We hebben een bijzonder klein budget voor noodhulp, de Federale Regering heeft 4 miljoen euro toegestaan, maar van ons budget schiet nauwelijks nog iets over. We hebben al steun verleend aan Irak, Syrië, Malawi en Mozambique en het is nog niet eind februari.

Ik heb wel aan de ambassadeur van Oekraïne gezegd – voor zover daar vraag kan naar zijn of steun mee kan worden verleend – dat wij bereid zijn om expertise te delen in een gestabiliseerde omgeving. We hebben dat vaak gedaan vroeger, met landen buiten de EU, op alle vlakken. Onze administratie heeft grote ervaring in het delen van kennis die wij opgebouwd hebben, niet alleen op het vlak van governance maar ook inhoudelijke kennis. We hebben heel wat inhoudelijke materies onder onze bevoegdheid. Dat is momenteel helaas het maximum.

Er is ook geen vraag gekomen, ook niet van UNICEF. Mocht er een vraag komen, dan gaan we die natuurlijk bekijken, maar ik geef u meteen mee dat de fondsen voor noodhulp nu al bijna opgebruikt zijn.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Mevrouw Tine Soens (sp-a): Het is natuurlijk jammer om te horen dat er geen fondsen kunnen worden vrijgemaakt en dat de budgetten bijna op zijn. Het is amper februari, er komen nog tien maanden. Ik hoop dat er in de wereld geen humanitaire crisissen meer aankomen, want dan zal Vlaanderen geen steentje kunnen bijdragen.

Ik ben wel blij om te horen dat u via gezondheidswerkers eventueel wel expertise wilt delen als de situatie gestabiliseerd is. Ik denk dat Vlaanderen daar absoluut kan op inzetten. Ik dring er toch nogmaals op aan om bij uw federale collega, waar de budgetten toch groter zijn, om wat extra aandacht te vragen.

De voorzitter: De heer Poschet heeft het woord.

De heer Joris Poschet (CD&V): Ik ben ook wat ontgoocheld over onze beperkte financiële slagkracht. Ik zou er ook op willen aandringen om via al uw informele contacten – en dat geldt voor alle leden van de Vlaamse Regering, maar ook voor ons – mee te werken aan de bewustwording inzake de enorme impact en de schaal van dit conflict. We mogen niet blind blijven voor wat er zich echt afspeelt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het gebruik van de naam Wallonie-Bruxelles in diplomatieke contacten – 1134 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

De heer Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, het oneigenlijke gebruik van de term Fédération Wallonie-Bruxelles komt hier niet voor het eerst aan bod. Een kleine twintig jaar geleden, in 1996, werd er langs Franstalige kant voor de eerste keer gepleit voor de oprichting van een zogenaamde Fédération Wallonie-Bruxelles. Men dacht aan een samenwerkingsverband tussen de Franse Gemeenschap enerzijds en het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest anderzijds. Toen kon men in de kranten lezen dat dit voor de Franstaligen een wapen zou bieden, mocht België ooit ophouden te bestaan en mocht Vlaanderen eraan durven te denken Brussel als hoofdstad te behouden.

In 2001 dook voor de eerste keer de term 'Communauté Française Wallonie-Bruxelles' op. Dit door elkaar halen van verschillende gemeenschappen en gewesten zoals in de Grondwet beschreven, staat haaks op de juridische realiteit in dit land. In De Tijd van 3 oktober 2011 werd dat beschreven als een "de facto inlijving van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest bij Wallonië".

Alles had te maken met een bestaande visie op een driedelige gewestvorming, terwijl in Brussel juist de aanwezigheid van twee gemeenschappen toch wel door iedere Brusselaar erkend wordt als een absolute meerwaarde voor de hoofdstad.

In april 2011 was het dan zover. Via een resolutie werd in het Parlement van de Franse Gemeenschap gestemd over de naamswijziging in Fédération Wallonie-Bruxelles. Vlaanderen had bij monde van uw voorganger minister-president Peeters en uzelf al laten weten deze federatie niet te erkennen en grondwettelijk als niet-bestaand te beschouwen. In deze federatie bestaan er ook geen twee partners, zelfs geen anderhalve. Het was een naamswijziging van 'Franse Gemeenschap' naar een oneigenlijke term als 'Fédération Wallonie-Bruxelles'.

Nu zijn we vier jaar later en zien we onder andere in diplomatieke omgevingen dat de Franse Gemeenschap alsnog opereert onder de naam van de zogenaamde Fédération Wallonie-Bruxelles. Het gebeurt niet alleen in diplomatieke kringen, maar dagelijks, zelfs in de briefwisseling. Men gebruikt de officiële term Franse Gemeenschap niet, overal gebruikt men de term Fédération Wallonie-Bruxelles.

Zelfs op de website van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken zien we de term opduiken.

Zo is er ook 'Wallonie-Bruxelles International', dat de internationale relaties onderhoudt in naam van het Waalse Gewest, de Franse Gemeenschap en de COCOF. Deze entiteit opereert onder andere in Brussel, maar ook in buitenlandse steden en hoofdsteden: Parijs, Berlijn, Den Haag, Peking, Genève, Praag, Boekarest, Hanoi, Quebec, Warschau, Santiago, Rabat, Kinshasa, Tunis, Dakar en Algiers onder een constitutioneel niet-bestaande naam.

Minister-president, hebt u kennis van het feit dat ook de Vlaamse vertegenwoordiging, de Vlaamse diplomatie, hinder ondervindt van het oneigenlijk gebruik van deze naam? Op welke manier benadrukt Vlaanderen in zijn diplomatieke contacten hier en in het buitenland dat Brussel deel uitmaakt en de hoofdstad is van Vlaanderen? Plant u enige actie te ondernemen tegen het oneigenlijk gebruik van de verschillende aangehaalde benamingen? Wat is uw reactie hierop?

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Ter geschiedkundige herinnering: de eerste hoofdstad van Wallonië was Namen, onder de Duitse bezetting van 1916. Opvallend is dat Brussel niet de hoofdstad is van die gemeenschap die u aanhaalt.

Minister-president, het is al een tijdje geleden gebeurd. Heeft men dan demarches ondernomen, via het Grondwettelijk Hof of het Overlegcomité bijvoorbeeld? Is dat aangebracht en aangekaart volgens de normale procedures van betwisting? Wat doet men als men vindt dat een gewest of gemeenschap zich unfair of ongrondwettelijk gedraagt?

Mijn goede collega Vanlouwe somt alle hoofdsteden ter wereld op, wat aantoonde dat de Fédération Wallonie-Bruxelles een heel groot buitenland heeft.

De heer Rik Daems (Open Vld): Ik heb een kleine bedenking. Ik heb deze opmerking al een paar keer gemaakt. Ook in uw eigen prioriteiten staat dat Brussel een belangrijke plaats moet krijgen in ons buitenlands beleid. Ik ga niet pleiten voor een naamswijziging voor ons, maar kunt u en kan de Vlaamse Regering nadenken over een strategie waardoor Brussel in het publiek maken van Vlaanderen een meer prominente plaats zou krijgen? Al was het maar om tegenwicht te bieden aan dit oneigenlijke beeld. We kunnen mijns inziens moeilijk vermijden dat iemand een bepaalde naam gebruikt, tenzij we bepaalde rechtszaken of andere procedures kunnen voeren. Kunt u zorgen voor een tegenwicht? Kunt u wat evenwicht brengen in dit oneigenlijke gebruik, dat me een beetje stoort?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb een rondvraag gedaan bij onze algemeen afgevaardigden in het buitenland. Ze zeggen allemaal dat ze geen hinder ondervinden, geen rechtstreekse hinder, van het gebruik van die benaming. Onze Vlaamse diplomatieke vertegenwoordigers interfereren trouwens niet met de communicatie van de Franstalige collega's en vice versa. Onze vertegenwoordigers zetten natuurlijk wel sterk in op de promotie van Vlaanderen, voorzitter, en vermelden daarbij regelmatig Brussel als hoofdstad van Vlaanderen. Ook wij doen dat met Flanders Investment & Trade (F.I.T.) en Toerisme Vlaanderen.

Wij organiseren systematisch al onze diplomatieke ontmoetingen in Brussel, meestal op mijn kabinet, hetzij in Errera, hetzij op andere plaatsen. Bij alle

ontmoetingen wijzen wij systematisch op het feit dat Brussel ook de hoofdstad is van Vlaanderen. Ons merkenbeleid in het buitenland met F.I.T. en Toerisme Vlaanderen is, zoals ik al zei, expliciet met de link met Brussel. Ik heb nu geen brochures bij me, maar u kunt het ook op de website zien, op 'This is Flanders': Brussel wordt daarin expliciet vermeld.

U weet dat we in Brussel gebruikmaken van De Warande voor allerlei activiteiten, onder meer voor de cursussen Nederlands voor diplomaten. Ik heb gisteren nog een diplomaat ontmoet die trots zei dat hij begonnen was aan de cursus in hartje Brussel. Via De Warande profileren we ons als het venster op de wereld.

Er is vroeger al – ik heb het opgespoord – veel rond te doen geweest. De allereerste die officieel gereageerd heeft, was toenmalig minister-president Somers. Hij sprak zijn counterpart Hasquin daarop aan.

Kunnen we juridisch gezien iets ondernemen? Neen, want er is geen besluit, geen wet, niets. Het is een marketingnaam. We kunnen dat aankaarten. Toenmalig premier Letermé heeft expliciet verklaard dat dit voor de Federale Regering geen enkele grondwettelijke waarde had. Dat is, neem ik aan, nog altijd de federale lijn.

Ik zal een brief sturen naar premier Michel, mijnheer Vanlouwe. Inderdaad, op één plaats op een federale website staat de benaming Fédération Wallonie-Bruxelles vermeld, maar bij mijn weten wordt de term consequent niet gebruikt. Op één plaats is het blijkbaar binnengeslopen. Ik hoop dat dit een materiële vergissing is of een onachtzaamheid. Ik zal er in elk geval op wijzen.

Wat ons betreft, wat Vlaanderen betreft: wij erkennen die benaming natuurlijk ook niet. Het is geen officiële naam. In de vorige regeerperiode hebben we voor het eerst – en ik was daar blij om – een cultureel akkoord gesloten met de Franse Gemeenschap. We hebben geweigerd om dat te sluiten met de Fédération Wallonie-Bruxelles om de redenen die u bekend zijn. Ze hebben dat aanvaard. We hebben gezegd: dit is onze officiële partner. U zult zien: de handtekeningen in heel het akkoord zijn opgemaakt met de Franse Gemeenschap. We houden ons aan die lijn.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

De heer Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, u wijst er terecht op dat het juridisch moeilijk aanvechtbaar is. Het is een naamswijziging die ze in hun externe communicatie gebruiken.

Zelf heb ik reeds vastgesteld dat het meer is dan hier en daar wat briefwisseling. Het is me opgevallen dat zelfs in het Belgisch Staatsblad besluiten verschenen zijn van de regering van de Fédération Wallonie-Bruxelles. Ik weet het, het is zeer beperkt, het is moeilijk terug te vinden, maar het staat er.

Ik denk nog steeds dat die benaming haaks staat op het hoofdstedelijke karakter van Brussel. Een hoofdstad moet een hoofdstad zijn voor iedereen. Het moet de hoofdstad zijn van de Vlaamse Gemeenschap en uiteraard ook van de Franse Gemeenschap, en zelfs van de Duitstalige Gemeenschap.

Ik vind het op die manier enigszins jammer dat zelfs het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest daar niet tegen ageert en zich inzake communicatie op de een of andere manier liever linkt aan een ander gewest of zich toch in een benaming onder de Franse Gemeenschap preferentieel linkt aan een ander gewest. Ik hoop dat u dit kunt aankaarten bij premier Michel, maar tegelijkertijd wil ik er toch op wijzen dat het iets verder gaat dan een onachtzaamheid die ergens terug te vinden is op een website. Er zijn publicaties in het Belgisch Staatsblad en in het buitenland wordt het in de communicatie gebruikt. Diplomaten stellen vast dat Brussel gelinkt wordt

aan Wallonië, terwijl het qua zichtbaarheid minder of niet gelinkt wordt aan Vlaanderen. Als Brusselse Vlaming betreur ik dat natuurlijk. Ik vind het alleszins positief dat u er aandacht aan blijft besteden. Ik vind het ook positief dat u er in de externe communicatie van het buitenlands beleid van Vlaanderen tegelijkertijd de nadruk op blijft leggen dat ook Vlaanderen Brussel als hoofdstad heeft. Ik hoop evenwel dat de Franse Gemeenschap er toch eindelijk wordt op gewezen dat het geen goede zaak is voor de Franse Gemeenschap, noch voor Brussel, en dat het haaks staat op de realiteit. Als men iets wil wijzigen, dan moet men beginnen met een wijziging van de Grondwet.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

De heer Herman De Croo (Open Vld): Brussel is een sterke merknaam, wereldwijd. Ik kan begrijpen dat men dat gebruikt. De Amerikanen zeggen van tijd tot tijd "Belgium, a small place close to Brussels". De suggestie van de voorzitter is interessant, hij zegt: in plaats van het te bestrijden, doe hetzelfde. Het is interessant om, ik weet niet precies op welke wijze, Vlaanderen aan het merk Brussel te koppelen. Niet alleen door het te promoten als onze hoofdstad, maar het loont de moeite te onderzoeken om, zoals de heer Vanlouwe zegt, in plaats van het te bekampen, het te gebruiken, want de anderen doen het ook. Er zijn inderdaad zaken in het Staatsblad verschenen. Ik zou het omkeren en de judotechniek gebruiken en de zwakte van de tegenstrever gebruiken voor de sterkte van de andere.

De heer Rik Daems (Open Vld): We kunnen natuurlijk ook de jiu-jitsu-techniek aanwenden, waarbij men de sterkte van de tegenstrever gebruikt door hem van richting te doen veranderen. Men zou via de marketingactie die Vlaanderen in het buitenland gebruikt, een klein concept kunnen opnemen, bijvoorbeeld 'Brussels gateway to Flanders'. Uit eigen ervaring weet ik dat Brussel in het buitenland beter gekend is dan België. We mogen iets stouter zijn en een deels oneigenlijk gebruik een klein beetje bijsturen. De heer Vanlouwe zou zeggen dat de suggestie komt van een overtuigde Belgicist, hoewel ik dat helemaal niet ben. Ik suggereer dit omdat ik vind dat Brussel een belangrijk uithangbord is, ook voor Vlaanderen. Het wordt inderdaad gebruikt en het is juist dat het, niet aantoonbaar, stoort, voor zover ik dat ook kan zien. Maar omgekeerd is het ook een troef die we misschien iets te weinig gebruiken.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb nu geen folders bij me, maar F.I.T. promoot Vlaanderen in het buitenland als 'Flanders is a gateway to Europe with Brussels as its capital'. We zijn bevoegd gebleven voor de internationale promotie van Brussel aangaande toerisme. Ik heb hierop aangedrongen. We gebruiken Brussel op een heel expliciete manier. Wat betreft de suggestie om de kracht van de tegenstrever te gebruiken om het zelf om te zetten: we mogen zelf ook niet beginnen te spreken van een federatie Vlaanderen. *(Opmerkingen van de heer Rik Daems)*

Nee, nee, dat zegt u ook niet, maar ik wil dat toch expliciet zeggen. In de Franse Gemeenschap is er trouwens ook verzet tegen die naam. Toen mevrouw Milquet minister van onderwijs werd, heeft ze gezegd dat het onzinnig is omdat het er zou op wijzen dat de Franse Gemeenschap uit twee delen bestaat. Dat willen wij ook niet. We immers één Vlaamse, Nederlandstalige Gemeenschap in het gewest Vlaanderen en in het gewest Brussel. Die structuur moeten we blijven behouden. Het heeft als nadeel dat die naam als dusdanig niet kan worden gebruikt, maar het is veel sterker dat we voor ons model blijven gaan en waar het er echt op aankomt in het buitenland de kapstok Brussel gebruiken, zowel toeristisch, economisch als diplomatiek. Dat gebeurt overigens ook.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekomst van de samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland in het kader van het Cultureel Verdrag – 1118 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

De heer Ward Kennes (CD&V): Minister-president, zoals u weet liggen de Vlaams-Nederlandse contacten en verhoudingen in al hun aspecten me heel na aan het hart. Mijn vraag heeft betrekking op de toekomst van de samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland in het kader van het Cultureel Verdrag. Dit jaar vieren we de 20e verjaardag van het Cultureel Verdrag tussen Vlaanderen en Nederland. Op pagina 23 van uw beleidsnota wordt aan deze verjaardag ook een evaluatie van de rol van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) gekoppeld. Nog voor de resultaten van de evaluatie gekend zijn, werd al een viering gelanceerd.

Omdat Nederland onze prioritaire buitenlandse partner is, stelt de beleidsnota naast een verdere uitvoering van de lopende strategische samenwerking de nodige aandacht voor de culturele samenwerking met onze noorderburen in het vooruitzicht. Zondag 8 februari werd het feestjaar BesteBuren naar aanleiding van de 20e verjaardag ingezet in Rotterdam. Om de culturele samenwerking te stimuleren is er in het kader van BesteBuren een budget vrijgemaakt van 500.000 euro. Samenwerking tussen partners uit Vlaanderen en Nederland staat daarbij centraal.

Wat is de stand van zaken van de aangekondigde evaluatie van de CVN? Wat zijn volgens u de sterke resultaten van 20 jaar Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland? Af en toe is er wel wat kritiek, op welke punten zijn de verwachtingen niet ingelost? Hoe wordt de Vlaamse evaluatie van 20 jaar CVN gecoördineerd met een evaluatie door de Nederlandse partner?

– De heer Jan Van Esbroeck treedt als voorzitter op.

Wat zijn de krachtlijnen van het feestprogramma 20 jaar CVN? Hoe ziet u de toekomstige samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland in het kader van het Cultureel Verdrag?

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

De heer Marc Hendrickx (N-VA): Aangezien in Mechelen momenteel het project 'Hollandse maatjes' loopt, wekte de vraag van de heer Kennes mijn aandacht. Dit evenement past in de viering van de 20e verjaardag van het Cultureel Verdrag tussen Vlaanderen en Nederland, maar we herinneren ook het feit dat we 200 jaar geleden samen in één koninkrijk leefden. Taalkundig, historisch en cultureel zijn beide landen met elkaar verweven. Ik kijk dus uit naar het antwoord van de minister-president.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron (Groen): De vraag van collega Kennes is belangrijk. Op 8 februari werd in Rotterdam een feestje ingezet voor de viering van 20 jaar Cultureel Verdrag, dat klinkt een beetje sarcastisch en dat is het ook. Er is een programma gemaakt, en dat was zinvol. Daar doe ik ook niks van af, maar mijn bekommernis is dat de Belgisch-Nederlandse samenwerking aan alle kanten wordt ingesnoerd en wordt teruggedraaid. Het instrumentarium wordt ingeperkt.

Er is een evaluatie aan de gang en er zullen uiteraard een aantal pijnpunten aan het licht komen. In de toekomst zullen er waarschijnlijk een aantal zaken niet meer wenselijk zijn.

– *De heer Rik Daems treedt als voorzitter op.*

Ik betreur echter wel dat de culturele samenwerking in de loop van de tijd is uitgehold. De budgetten voor het secretariaat van het CVN zijn fors ingesnoerd. De middelen voor de Nederlandse Taalunie zijn dit jaar drastisch verminderd. Het Vlaams Parlement heeft hard moeten vechten om de Brakke Grond in Amsterdam overeind te houden. Alle andere samenwerkingsverbanden zoals theaterfestivals en theaterprijzen zijn intussen allemaal verdwenen. Er blijft alleen nog een geraamte, een formele organisatie over van de Vlaams-Nederlandse samenwerking.

Ik betwist niet dat er grondig moet worden nagedacht over een nieuwe actuele invulling van de samenwerking op het cultureel vlak. Wat in het verleden gebeurd is, was zeker niet perfect. Maar ik pleit er toch voor dat het wel gebeurt.

Een gemiddeld Vlaams theatergezelschap zoals t,arsenaal, Theater Antigone of Theater Malpertuis speelden vroeger per seizoen gemiddeld twintig tot dertig voorstellingen in Nederland. Ook wij zagen regelmatig Toneelgroep Amsterdam en andere Nederlandse ensembles in Vlaanderen. Het was een verrijking voor het aanbod, en het inspireerde artiesten om nieuw werk te creëren door met elkaars werk geconfronteerd te worden. Welnu, die speelreeksen behoren absoluut tot het verleden. Instrumenten als vuurtorens – grote cultuurhuizen die die uitwisseling organiseerden –, instrumenten als reissubsidies voor de gezelschappen: dat is allemaal verdwenen.

Als er een positief verhaal over een dergelijke samenwerking moet komen, dan moet ook dat aspect worden ingevuld. Vandaag blijft alleen nog retoriek over: een geraamte waar bijna niets meer aan vasthangt. Dat is betreurenswaardig. Vlaanderen is al zo klein. We delen met de noorderburen tenminste een taal en een aantal uitingen van cultuur.

Het verhaal van De Bezige Bij, waarbij het kantoor in Antwerpen werd gesloten en de Vlaamse auteurs nu naar Nederland moeten om te onderhandelen over nieuwe publicaties en boeken, heeft een storm van reactie teweeggebracht in de Vlaamse literaire wereld. Het is een zoveelste bewijs van de moeizame samenwerking. Als overheden deze niet faciliteren, dan zijn artiesten, literatoren en het publiek daarvan het slachtoffer.

Het gaat hier niet om luxe, maar om een verrijking van onze cultuur. Dat is stelselmatig afgebouwd. Ik hoop dat er een positief antwoord komt, maar ik hoop ook dat de ambitie er is om er randvoorwaarden voor te creëren, zodat het echt iets wordt.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: In tegenstelling tot de laatste tussenkomst, wil ik toch een iets optimistischer noot laten horen. Vooral na de contacten die ik had met minister-president Rutte en met de minister van Buitenlandse Zaken Koenders, ben ik optimistischer gestemd dan collega Caron. Ik verwijs naar het antwoord op de vraag van collega Vandaele van 6 januari.

Inderdaad staat in mijn beleidsnota dat er een evaluatie komt van de rol van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland en dat we de 20e verjaardag van het Cultureel Verdrag tussen Vlaanderen en Nederland vieren. We zijn met beide bezig. Het startevenement – het was geen feestje, u zegt het bewust

sarcastisch – was een mooi feest, met toespraken van Koenders, Aboutaleb en optredens van Typhoon, Brigitte Kaandorp, Jef Neve, noem maar op. Het had envergure. Er was één Vlaams parlamentslid aanwezig, mijnheer Caron, en dat was de heer Vandaele. Ik wil er maar op wijzen dat er ook op dat vlak andere tijden zijn geweest, toen er een veel bredere interesse was. Het startfeest was op een zondag, er was mogelijkheid tot heel veel contacten, netwerken enzovoort.

Daarover is er ruggenspraak met de Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken. Er wordt gewerkt aan een hervorming van de commissie, met de ambitie om die te laten ingaan op 1 januari 2016.

Mijn evaluatie van twintig jaar culturele samenwerking is positief. Het leverde een onafzienbaar aantal culturele initiatieven op, die toch stuk voor stuk de verwachtingen hebben ingelost. Ik wijs op het grote aantal ad-hocinitiatieven, maar ook het grote aantal duurzame initiatieven, zoals de realisatie van de Nederlandse Taalunie met het verdrag van 1980, het Vlaams-Nederlands Huis deBuren in 2004, Ons Erfdeel in 1957, met in 1993 de eerste aflevering van het Engelstalige jaarboek *The Low Countries, De Brakke Grond* in Amsterdam in 1981 en het gezamenlijke televisieprogramma *Het Beste van Nederland en Vlaanderen*.

Onze kunstenaars treden frequent op in Nederland en omgekeerd. Er zijn bekende Vlamingen die belangrijke functies bekleden in Nederland. Er zijn heel wat gezamenlijke optredens in het buitenland. Door omstandigheden heb ik maar heel kort kunnen spreken met minister Koenders, maar we hebben een afspraak gemaakt om elkaar opnieuw te zien in Brussel. Hij had door een sneeuwstorm enorm veel vertraging opgelopen, hij kwam van de top in München. Hij is letterlijk even voor aanvagen op het feest binnengestormd.

Een aantal voorbeelden van succesrijke initiatieven zijn de volgende. Het LOW-festival hebben de heer Timmermans en ik destijds georganiseerd in Boedapest. De bedoeling was om het te continueren, we kunnen die draad weer opnemen. Er was het Flachlandfestival in Berlijn. Er zijn gemeenschappelijke culturele activiteiten in Zuid-Afrika, in Stellenbosch, in de UK, in Centraal en Oost-Europa, in Praag in Tsjechië, in New York. In 2016 is er de Frankfurter Buchmesse, wat een culminatiepunt zou moeten zijn.

Er is niet enkel samenwerking tussen overheden, die is er ook tussen de culturele en artistieke actoren en in het ruimere maatschappelijke veld. Voor de Frankfurter Buchmesse in 2016 zijn we gezamenlijk gastland. Dat is een enorme opportuniteit. Persoonlijk hoop ik, zoals ik heb gezegd aan minister Koenders, dat we van de gelegenheid kunnen gebruikmaken om ook op andere culturele gebieden en kunstvlakken ons samen te presenteren, in plaats van alleen maar – met alle respect – ons te beperken tot het aspect van het boek.

We hebben die viering dus ingezet, naar mijn smaak, op een mooie manier. De slotviering zal in Antwerpen zijn. Dan gaat er misschien meer belangstelling zijn uit Vlaanderen. We zijn volop bezig met de analyse op welke manier we de komende twintig jaar kunnen samenwerken. Laat duidelijk zijn dat het de bedoeling is om die samenwerking voort te zetten en te verdiepen waar het kan.

Op 9 maart 2015 organiseert de Interparlementaire Commissie van de Nederlandse Taalunie in dit Vlaams Parlement in Brussel een themavergadering over de Vlaams-Nederlandse samenwerking. Daarvoor worden uitgenodigd: de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, deBuren, De Brakke Grond, Ons Erfdeel, Dutch and Flemish art in museums worldwide (CODART) en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie. Ik denk dat het een ideaal forum is om te reflecteren over twintig jaar Cultureel Verdrag en vooral, naar ik hoop, over de toekomstperspectieven.

We zijn, zeker op administratief niveau, haast permanent in overleg met de Nederlandse partners. Met het oog op de verdere uitbouw van het Cultureel Verdrag is er onophoudelijk contact.

Ik had dus het genoegen om op 8 februari in Rotterdam het feestprogramma te openen, samen met minister Gatz en de Nederlandse ministers Koenders en Bussemaker. De Vlaamse en de Nederlandse overheden creëerden een fonds van 500.000 euro, voor een aantal projecten. In de eerste ronde leverde dit bottom-upinitiatief 147 projectaanvragen op van een hoge kwaliteit en grote diversiteit, meer dan verwacht. Er werden 45 projecten geselecteerd volgens deze thema's: muziek, jong volk, stad en leven, film en animatie, multidisciplinair, theater en dans, en expo. Ze zijn te raadplegen op www.besteburen.eu/projecten. De selectie voor de tweede ronde volgt nog.

Dutch Culture en deBuren hebben daarmee in nauwe samenwerking met de programmaraad een indrukwekkend programma samengebracht, dat eind deze maand nog zal worden aangevuld. Nu al is het, naar mijn smaak, een indrukwekkend programma van artistieke uitingen in zeer uiteenlopende disciplines, waarbinnen zowel grote, bekende, gevestigde namen als nieuw aanstormend talent aan bod komen. Ik ben ervan overtuigd dat de mix een groot publiek zal aanspreken.

Voor een meer instrumentele herijking van de samenwerking is het nog afwachten, zoals ik al zei. In elk geval zijn er al interessante projecten gepland. Ik heb niet alles opgesomd. Ik heb een greep gedaan uit de ad-hocinitiatieven. Laat ons niet vergeten, collega's, dat er ook op andere vlakken samenwerking is, zoals in het onderwijs, met de GENT-akkoorden (Gehele Europese Nederlandse Taalgebied) en de wetenschap.

Wat mij betreft, zal de Frankfurter Buchmesse een hoogtepunt zijn. We willen dus kijken hoe we ook andere kunstdisciplines een kans kunnen geven voor een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse presentatie. Het kan een voorbeeld zijn van onze samenwerking in derde landen. Ik heb dus onvoldoende tijd gehad om erover te spreken met minister Koenders. Indertijd stond ik met Frans Timmermans op het punt om er echt op door te gaan. In Boedapest hebben we de Low Countries gebracht, en in Berlijn het Flachland. Het is een naam die bruikbaar is en waarmee we door kunnen gaan.

Nog tijdens het feestjaar van 2015 zal Vlaanderen in Nederland gastland worden van het museum Beelden aan Zee in Scheveningen. De nieuwe zomertentoonstelling van het museum Beelden aan Zee wordt een visueel spektakel, waarbij werk wordt getoond van gevestigde Vlaamse kunstenaars, maar ook van jonge kunstenaars. Werken van Berlinde de Bruyckere, Wim Delvoye, Nick Ervinck, Jan Fabre, Panamarenko en Johan Tahon zullen in deze tentoonstelling te zien zijn.

Mijnheer Caron, ik heb geluisterd naar uw opmerkingen in verband met de Bezige Bij. In mijn toespraak heb ik ook gezegd – een beetje stout misschien – dat we moeten zoeken naar nieuwe vormen van samenwerking. Ik pleit er al heel lang voor dat er in de beheersovereenkomst van de VRT een clause zou worden opgenomen voor bijvoorbeeld samenwerking voor een boekenprogramma. Er loopt nu een schitterend boekenprogramma op de Nederlandse publieke omroep met samenwerking van een Vlaming, althans de uitzending die ik heb gezien. Waarom zouden we niet zorgen voor samenwerking op dat vlak? Om daar meer exposure te geven aan de Vlaamse auteurs, en omgekeerd aan de Nederlandse auteurs hier.

Er zijn nu bepaalde kranten in handen van één concern, de Persgroep of het Mediahuis. Er zijn synergieën mogelijk, tussen De Standaard en NRC, De Morgen

en de Volkskrant. Voor boekenbijlagen en cultuur, voor promotie van cultuur in het buitenland en dergelijke: waarom zou je niet kunnen gaan naar gedeelde bijlagen? Het binnenlands nieuws zal natuurlijk het Nederlandse nieuws blijven, hoewel je meer en meer ziet dat De Morgen stukken overneemt van de Volkskrant en De Standaard van NRC. Vice versa gaat het iets moeilijker, is mijn aanvoelen. Het opent perspectieven. Dan heb je een grote markt. Laat ons niet vergeten dat onze kranten in Vlaanderen Europees gezien in een heel kleine markt opereren.

Als er voldoende wil aanwezig is, zijn er mogelijkheden, die ook veel meer exposure kunnen geven aan onze auteurs en kunstenaars, en omgekeerd uiteraard ook.

De heer Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord. Er zitten heel wat verwijzingen in naar succesvolle initiatieven die achter de rug zijn. U hebt ook een inzicht gegeven in wat er allemaal op stapel staat. De heer Caron heeft een wat somber beeld geschetst. Ik ben zelf ook wel wat bezorgd over de verdere invulling die we kunnen geven aan de CVN, omdat ik er af en toe toch kritische geluiden over hoor. Kritisch om te verbeteren is natuurlijk goed, maar ik ga toch opvolgen hoe het evolueert. Ik ben blij dat u het samen met Nederland wilt doen. U zegt: "We staan onophoudelijk in contact." Dat is positief.

De Frankfurter Buchmesse en de poging om ook andere kunsten een podium te geven in het grote Duitse cultuurgebied, zijn ook zeer positief. Daar kunnen we samen de volgende maanden naartoe evolueren, naartoe leven zelfs. Bedankt, maar ik blijf uitkijken naar de aangekondigde evaluatie. Ik hoop dat we kunnen inspelen op wat we nodig hebben, de verouderde zaken kunnen loslaten, maar dat de zorg om samen met Nederland aan de weg te timmeren voorop blijft staan.

De heer Bart Caron (Groen): Minister-president, ik was op 8 februari niet in Rotterdam, mijn excuses. De tijdsinvestering is in mijn geval iets te groot. Ik ben eerlijk.

Minister-president Geert Bourgeois: Toch laat u zich sarcastisch uit over 'het feestje'.

De heer Bart Caron (Groen): Luister, ik ben de maand voordien met minister Gatz en enkele collega's in Frankfurt geweest, met het Vlaams en het Nederlands Fonds voor de Letteren, in functie van onze voorbereidingen voor de gezamenlijke deelname aan de Frankfurter Buchmesse 2016. Ik ben van dag één pleitbezorger van het project. U hoort in mij een kritische stem.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik ga uw verdienste absoluut niet minimaliseren. Ik zeg alleen dat ik het vreemd vind, als u er niet was, dat u toch een beetje denigrerend doet. Ik vond het een mooi en sterk moment, met bewindsleden van Nederland en Vlaanderen.

De heer Bart Caron (Groen): Ik twijfel daar niet aan. Wat met BesteBuren wordt gedaan in het kader van de viering, vind ik ook goed en zinvol. Mijn treurnis ging over het feit dat in de loop van de voorbije jaren een aantal structurele initiatieven, duurzame vormen van samenwerking, stuk voor stuk zijn gesneuveld. Wat nu gebeurt, zijn interessante momenten, tijdelijke zaken. In de denkoefening van de Interparlementaire Commissie van de Nederlandse Taalunie moet ook worden gekeken naar een meer structurele en duurzame werkwijze. Dat hoop ik.

Als die 8e februari daartoe bijdraagt, ben ik daar gelukkig om. Het spijt me voor het sarcasme, maar in het verleden heb ik te veel 'one shots' gezien. Dat

verklaart mijn cynische – ik geef het toe – uitspraak 'feestje'. Ik wil een duurzaam verhaal, ten bate van literatoren, van het publiek, van artiesten. Het is een investering die je niet in één jaar doet, daar moeten we op lange termijn mee omgaan. U hebt enkele positieve voorbeelden gegeven. Ik kan er nog aan toevoegen. Ik hoop dat die een beleidskader krijgen. Dat is wat ik echt hoop.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Chris Janssens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de mogelijke gevolgen van het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) voor het taalgebruik in economische relaties in Vlaanderen – 1154 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

De heer Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister-president, eind vorige maand vond hier al een uitgebreid debat plaats naar aanleiding van een interpellatie van mevrouw Turan over het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). Ik hoef de leden van deze commissie dus zeker niet uit te leggen wat het inhoudt. Ik geef toch mee dat het een handelsakkoord is tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie. Het TTIP wil handelsbarrières verwijderen in een groot aantal economische sectoren, om zo de handel in goederen en diensten tussen de EU en de Verenigde Staten te vergemakkelijken alsook investeringen in elkaars economieën. Het verdrag zal in ieder geval ingrijpende gevolgen hebben voor alle EU-lidstaten. Dat is zeker.

De meest heikele kwestie is de beschermingsconstructie voor investeerders. Investeerders die vinden dat ze worden geschaad als het gastland de regels verandert, zouden dat gastland voor een internationaal arbitragetribunaal of panel mogen dagen, dat volledig los zou staan van nationale rechtssystemen. Dat alles wordt geregeld in het zogeheten ISDS-mechanisme (Investor-to-State Dispute Settlement).

Er zou wel sprake zijn van een aantal uitzonderingsgronden waar overheden in alle geval het recht behouden om regelgevend op te treden: gezondheid, veiligheid, databescherming, maar ook bijvoorbeeld patrimonium van uitzonderlijk historisch of cultureel belang. De vraag is – en die wil ik ook graag aan u stellen – of er hier ook sprake is van de bescherming van nationale talen als een legitieme exceptiegrond.

Het gebruik van het Nederlands in een internationale economische omgeving staat in ieder geval onder druk. Daarvoor verwijs ik naar een uitspraak van het Europees Hof van Justitie van 2013 dat het Vlaamse Taaldecreet in strijd was met het recht van de Europese Unie op vrij verkeer van werknemers. We hebben in dit parlement in maart 2014 een wijziging goedgekeurd aan het Taaldecreet, als gevolg van die uitspraak.

Sinds die wijziging, sinds 2 mei 2014, kan bij een individuele arbeidsovereenkomst met een grensoverschrijdend karakter een bijkomende versie opgemaakt worden in een officiële taal van de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte (EER). Deze bijkomende versie is dan ook rechtsgeldig.

De FOD Economie bereidt momenteel een impactstudie voor over de gevolgen van het TTIP voor de economische ontwikkeling van onze ondernemingen en voor de werkgelegenheid. Er is echter geen enkel zicht op de impact van het TTIP op

het gebruik van het Nederlands in de economische sfeer en a fortiori ook het Vlaamse Taaldecreet. Het lijkt mij dan ook logisch en proactief dat de Vlaamse Regering de gevolgen voor het taalgebruik in economische relaties en arbeidsverband van het TTIP zo snel mogelijk onderzoekt.

Minister-president, bent u bereid om in het licht van het TTIP de gevolgen voor het taalgebruik in economische relaties in Vlaanderen te onderzoeken? Ik wijs in het bijzonder op de inpassing van een ISDS-clausule. Welke stappen wilt en kunt u ondernemen om het aandachtspunt van de nationale talen op het Europese forum te brengen?

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

De heer Karl Vanlouwe (N-VA): Mijnheer Janssens, in de commissie Buitenlands Beleid en in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement hebben we inderdaad reeds uitvoerig gedebatteerd over het TTIP, het handelsverdrag dat in voorbereiding is tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie. Dat is een zeer belangrijk dossier, uiteraard voor de vele Europese bedrijven en meer in het bijzonder voor veel Vlaamse bedrijven. Onder meer de baggerbedrijven zouden, wanneer er een goed verdrag wordt afgesloten, de voordelen van die betere afspraken kunnen ondervinden. Tegelijk is het van belang voor de consumenten in Vlaanderen en de rest van Europa.

Ik kijk uit, minister-president, naar uw antwoord over het taalgebruik. In verband met de gevolgen van het TTIP op het taalgebruik in economische relaties, wijs ik op wat de voorbije jaren reeds is gebeurd, in het Vlaams Parlement en zelfs op het federale niveau. Er zijn stappen gezet. Het zijn natuurlijk resoluties, en ik erken de waarde daarvan. Maar het is een belangrijk signaal dat ook op het federale niveau, met onze Franstalige landgenoten, het belang wordt erkend van die culturele exceptie.

Ik verwijs dus naar die resoluties die in het Vlaams Parlement en federaal zijn aangenomen. Daarin staat onder meer: "In de lidstaten en regio's van Europa bestaan vele taal- en cultuurgemeenschappen. Die culturele verscheidenheid werd altijd beschouwd als een van de grote rijkdommen van Europa." Het belang van verschillende talen wordt dan ook dus reeds uitdrukkelijk benadrukt in die resolutie, in dat signaal dat vanuit ons Vlaams Parlement werd gegeven, en tegelijkertijd vanuit het federale niveau.

In de overwegingen van diezelfde resolutie heeft men het over het feit dat het Handvest van de Grondrechten bepaalt dat "de Unie (...) de culturele, (...) en taalkundige verscheidenheid" moet eerbiedigen.

Alvast deze twee citaten nemen voor onze fractie toch al wel een hele reeks twijfels weg, voor zover die al mochten bestaan, over de bescherming van het Nederlands binnen het TTIP. Minister-president, ik kijk echter uit naar uw toelichting.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, geachte leden, ik zal natuurlijk niet herhalen wat we hier in het heel interessante debat van een tijdje geleden hebben gebracht. Ik heb toen uitvoerig toelichting kunnen geven bij het TTIP. Ik heb toen ook gezegd dat we naast onze offensieve belangen ook defensieve belangen te verdedigen hebben. Collega's, de offensieve belangen liggen voor de hand. Vlaanderen, als open economie, als land dat leeft van de export, heeft er een enorm belang bij dat we een aantal van die handelsverdragen kunnen sluiten, om tariefbelemmeringen te kunnen wegwerken, om niet-tarifaire belemmeringen te kunnen wegwerken, om quota te kunnen

wegwerken. Ik heb toen bij de bespreking ook voorbeelden gegeven van mogelijke stijgingen van onze export, goed voor onze economie, als die zaken zouden worden gerealiseerd.

We hebben inderdaad ook defensieve belangen. We hebben immers van meet af aan gezegd dat er een aantal uitzonderingen zijn, die geen deel mogen uitmaken van deze akkoorden. Ik denk dat ik daar zeer breedvoerig op heb geantwoord. Ik heb ook verwezen naar het mandaat dat de Commissie heeft gekregen en dat, wat mij betreft, geruststellend is. Ik heb er echter ook aan toegevoegd dat we dit dossier op de voet willen blijven volgen.

De Vlaamse belangen worden vanuit het Departement internationaal Vlaanderen (DiV) nauwgezet opgevolgd, geanalyseerd en bijgestuurd waar dat moet. Ik kan u zeggen dat hiermee aan de regels qua taalgebruik in de economische relaties in Vlaanderen niet wordt geraakt. Volgens het departement is er dus ook geen nood aan bijkomend onderzoek. Het is trouwens zo dat alle andere vrijhandelsakkoorden die in het verleden zijn gesloten, nooit enige impact hebben gehad op de taalspecifieke regels in Vlaanderen. Vrijhandelsakkoorden, die vooral de handel in goederen en diensten willen faciliteren, hebben daaromtrent geen specifieke doelstellingen.

Ik kom tot de tweede vraag. Er is mijns inziens geen actie nodig. Alle officiële talen van de Europese Unie zijn erkend door de verdragspartijen. De heer Vanlouwe heeft trouwens nog verwezen naar het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Ik ben vergeten welk artikel het is, artikel 4 of 5, maar dat erkent expliciet de binnenstatelijke realiteiten van de lidstaten. U weet dat Vlaanderen destijds, toen deze 'grondwet' tot stand is gekomen, daar enorm sterk op heeft gewogen, om ervoor te zorgen dat een aantal bepalingen zouden worden opgenomen.

Bovendien stelt het onderhandelingsmandaat van de Europese Commissie heel duidelijk dat de diversiteit die de Europese Unie karakteriseert, moet worden gerespecteerd. Ik verwijs naar de preambule. Ik verwijs naar de algemene principes. Ik citeer: "De overeenkomst mag geen bepalingen bevatten die een risico inhouden op aantasting van de culturele en taalkundige diversiteit van de Unie of haar lidstaten (...)."

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

De heer Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister-president, uw antwoord is enigszins geruststellend. U zegt dat alle officiële talen erkend zijn, dat er niet wordt geraakt aan het taalgebruik. Nu, mijn bekommernis was natuurlijk ingegeven door eerdere onaangename ervaringen met de EU-regelgeving en vooral met de EU-regelgevingsdrift, die – ik heb er daarstraks al naar verwezen – ervoor heeft gezorgd dat we vorig jaar nog ons taaldecreet moesten wijzigen. Ik vind dat we daarop moeten blijven terugkomen, want die bescherming van het Nederlands als taal in de bedrijven is een fundamentele sociale verworvenheid hier in Vlaanderen. We hebben na een heel lange ontvoogdingsstrijd in 1973 dat belangrijke Taaldecreet aangenomen. Veertig jaar lang was daar geen enkel probleem mee, tot die uitspraak van het Europees Hof van Justitie in 2013, waarbij dat Hof dan plots vond dat dit Taaldecreet een belemmering was voor werknemers, in elk geval voor werknemers binnen de Europese Unie. Voor werknemers buiten de Europese Unie was er volgens het Europees Hof van Justitie dan weer geen enkel probleem.

Nu was mijn vraag ook ingegeven door het feit dat de Nederlandse regering een studie heeft gemaakt die, op basis van de teksten die voorliggen, een zo goed mogelijk beeld probeert te schetsen van de maatschappelijke gevolgen. Ik neem echter aan dat uw agentschap het bij het rechte eind heeft als het zegt dat we

ons geen zorgen moeten maken wat het taalgebruik betreft, dat er geen repercussies zijn van het TTIP op het gebruik van het Nederlands in het economische leven.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

De heer Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw toelichting. Ik kan alleen maar vaststellen dat zelfs de oppositie is gerustgesteld door uw betoog. Mijnheer Janssens, ik wil daar nog iets extra's aan toevoegen. Een kleine twee weken geleden was er in het Comité van de Regio's een debat met niemand minder dan Europees commissaris Malmström. De leden van het Comité van de Regio's – en ook collega Hendrickx en andere collega's waren daarbij aanwezig – konden haar heel specifiek over het TTIP ondervragen. Er zijn meerdere vragen gesteld over de culturele exceptie, onder meer door onze fractie. Zij heeft heel nadrukkelijk nogmaals bevestigd dat binnen het mandaat die uitzondering voor die audiovisuele diensten reeds is verworven. U moet er dus klaarblijkelijk niet aan twijfelen dat dit ook zo zal zijn.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Janssens, ik heb dat daarstraks niet gezegd in mijn antwoord op uw vraag, maar het is zo dat het arrest van het Hof van Justitie geen betrekking heeft op deze materie, maar wel op het vrij verkeer van werknemers. Daarbij moge uitdrukkelijk duidelijk zijn dat het Nederlands absoluut de taal blijft die op straffe van absolute nietigheid voorgeschreven blijft in alle sociale betrekkingen. Individuele arbeidsovereenkomsten moeten in het Nederlands zijn. In welbepaalde gevallen kan daar ook een andere tekst aan worden toegevoegd, voor zover het om een taal van de Europese Unie gaat enzovoort. Het decreet is in die zin aangepast, maar aan de fundamentele taalregeling is op dat punt ook niets veranderd. Maar nogmaals, dat heeft betrekking op het vrij verkeer van werknemers binnen de Unie. Het heeft geen betrekking op het TTIP dat op de sporen staat en waarover negotiaties bezig zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de politieke crisis in Mozambique – 1155 (2014-2015)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

De heer Marc Hendrickx (N-VA): Voorzitter, minister-president, geachte leden, de Mozambikaanse oppositiepartij RENAMO beëindigde haar boycot van het nieuwe federale parlement, dat enkele maanden geleden, in oktober, was verkozen. Al die tijd hadden haar verkozenen hun zetel niet ingenomen, noch waren ze aanwezig bij de installatie van dat nieuwe parlement. Ze meenden dat de regerende FRELIMO-partij de verkiezingen op onwettige basis had gewonnen en dreigden zelfs met het opzetten van een parallelle regering indien er geen genoegdoening zou komen. Aan dat dreigement maakte RENAMO nu dus een einde, met het indienen van een alternatief plan, dat inzet op een verregaande decentralisatie van het land op basis van de elf provincies.

Uiteraard dienen zulke conflicten met een korrel zout te worden genomen. Tot 1992 waren RENAMO en FRELIMO verwickeld in een burgeroorlog. De Mozambikaanse democratie heeft sindsdien toch wel enorme vorderingen

gemaakt. We mogen echter toch niet blind zijn voor de gevaren van betwiste verkiezingen. Zo concludeerden de buitenlandse electorale waarnemers dat de verkiezingen "grotendeels open en eerlijk" waren, maar dat er nog altijd ernstige bedenkingen waren over een aantal resultaats- en controlebeïnvloedende zaken.

Voor Vlaanderen is het uiteraard belangrijk dat onze ontwikkelingspartner een stabiele en geloofwaardige regering heeft. Het lijkt me dan ook evident dat we de politieke monitoring niet achterwege laten. Dat dient zeker niet om de betweterige grote broer te spelen of onszelf te laten meeslepen in een politieke modderput, maar het is van kapitaal belang dat we er zeker van zijn dat we meewerken aan een democratisch gedragen en legitiem nationaal project.

Minister-president, op welke manier volgt de Vlaamse overheid de gebeurtenissen ter plaatse momenteel op? Is er met de nieuwgevormde Mozambikaanse regering al overleg geweest? Zo ja, is de kwestie van de politieke boycot door RENAMO besproken? Welke houding nam de Vlaamse overheid hierbij aan? In hoeverre heeft Vlaanderen de rapportering van de buitenlandse verkiezingswaarnemers opgevolgd? Is er met hen een gesprek geweest? Zo ja, met welk resultaat? Zo neen, waarom niet?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, mijnheer Hendrickx, wij volgen de situatie permanent op de voet via onze vertegenwoordigster daar, mevrouw Reymenants. Die heeft dan bovendien nog een adjunct in Maputo, de heer Zvi Raman. Onze afgevaardigde daar bezorgt alle relevante informatie, duiding, feiten enzovoort. Bovendien volgt ook het coördinatieplatform van de Europese Unie de politieke situatie. Via het Belgische head of mission, die deel uitmaakt van dat platform, kunnen wij ook de vinger aan de pols houden.

Het zijn lidstaten die deel uitmaken van dat platform, dus Vlaanderen kan niet rechtstreeks participeren, maar we hebben een goede werkrelatie met de federale vertegenwoordiging in Maputo. Op die manier krijgen mijn diensten ook alle relevante informatie.

Zoals u zegt, zijn de posities van FRELIMO en RENAMO naar elkaar toegegroeid. De RENAMO-verkozenen hadden geweigerd de eed af te leggen. RENAMO heeft een meerderheid gehaald in een aantal provincies. Na gesprekken, na onderhandelingen is er nu een toenadering gekomen, in die zin dat de parlementsleden van RENAMO op 12 februari de eed hebben afgelegd, en dus hebben deelgenomen aan de opening van een buitengewone zitting van het parlement. Daarmee is die boycot beëindigd. Natuurlijk is daarmee het discussieproces niet af. Het parlement van Mozambique moet zich nog uitspreken over een wetsvoorstel tot institutionele hervorming, een wetsvoorstel dat op vraag van RENAMO wordt behandeld en waardoor meer autonomie zou worden verleend aan de provincies. RENAMO zou daar dus gebruik van kunnen maken om ook meer bevoegdheden uit te oefenen in die provincies waar het de meerderheid heeft.

Er is minder dat wijst op een politieke crisis en meer dat wijst op een detente. Het is echter te vroeg om daar uitsluitel over te geven. Het is belangrijk om de zaken op de voet te blijven volgen.

U weet dat de EU tijdens de verkiezingen waarnemers heeft gestuurd om toe te kijken op onregelmatigheden. We hebben van de delegatie van de EU berichten ontvangen. Er was ook een diplomaat van de Belgische ambassade uitgenodigd om als waarnemer aanwezig te zijn tijdens de verkiezingen. Ook die diplomaat heeft observaties gedeeld met de Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering. Op 17 februari heeft de electoral observation mission van de EU in

Mozambique haar eindrapport met betrekking tot de verkiezingen van oktober 2014 gepubliceerd. Van de 614 stemkantoren die de observatiemissie bezocht, quoteerden de waarnemers 90 procent als goed tot zeer goed. Het rapport duidt wel op enkele onregelmatigheden in de stemresultaten, meer bepaald in de provincies Sofala, Tete, Zambezia en Nampula. De EU-observatiemissie trekt echter geen algemene conclusies, omdat de inschatting van de resultaten door de burgermaatschappij grotendeels overeenstemden met de officiële resultaten van de verkiezingen. Dat wijst er toch op dat we erop mogen vertrouwen dat het politieke gewicht van de diverse partijen vandaag overeenstemt met de wil van het Mozambikaanse volk.

Ik heb al de gelegenheid gehad om een ontmoeting te hebben met de ambassadrice van Mozambique. Zij heeft me ook gesproken over die toenaderingen die er zijn, en de wil van de huidige president om de president te zijn van alle Mozambikanen, om de dialoog voort te zetten. We zullen dat proces echter moeten afwachten, want u weet dat het een jarenlang aanslepend conflict is.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

De heer Marc Hendrickx (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw zeer afdoend en uitgebreid antwoord. Ik ben enigszins gerustgesteld, in die zin dat dit natuurlijk heel goed wordt opgevolgd. Tegelijkertijd had ik echter ook nog geen weet van het eindrapport van 17 februari. Ik zal dat ook eens opsnorren en bekijken. Ik meen inderdaad dat we dat in de toekomst verder zullen moeten opvolgen. Dan heb ik het ook over de aangekondigde federale hervormingen enzovoort. We zullen moeten bekijken wat daarvan zal komen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.